

DE VIJF PIJLERS VAN UW PENSIOEN

Slim opbouwen, fiscaal optimaliseren,
vermogen beschermen.

Marnick Loo & Roberto Musardo

House of Finance

Copyright © 2025

Auteurs: Marnick Loo & Roberto Musardo

Boek designer: Michael Croonenborghs

Alle rechten voorbehouden.

Een publicatie van Columbus Group (0649.835.563) en House of Finance
(BE0730 787 211)

Eerste editie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUD

6

VOORWOORD

10

1. WELK VERMOGEN HEB JE NODIG OM OP
PENSIOEN TE GAAN?

20

2. MYTHES ROND PENSIOEN

26

3. DE FUNDAMENTEN VAN
VERMOGENSOPBOUW:

29 3.1 AANDELEN/OBLIGATIES

34 3.2 FONDSSEN EN ETF'S

38 3.3 DE VERSCHILLENDE
VERZEKERINGSTAKKEN

38 3.3.1 TAK 21

42 3.3.2 TAK 23

45 3.3.3 TAK 44

50

4. DE VIJF PIJLERS VAN HET BELGISCH
PENSIOENSYSTEEM

57

I. WETTELIJK PENSIOEN (EERSTE PIJLER)

74

II. DE TWEEDE PENSIOENPIJLER: JOUW
AANVULLEND PENSIOEN

90

III. DE DERDE PIJLER: JOUW PERSOONLIJKE
PENSIOENPOT

100

IV. DE VIERDE PIJLER: VRIJHEID DOOR FLEXIBILITEIT

109

V. DE VIJFDE PIJLER: JE EIGEN VASTGOED ALS
PENSIOENBASIS

121

5. PENSIOENKAPITAAL VEILIG STELLEN
TUSSEN 60 - 67

124

6. KOPPELEN AAN ANDERE PRODUCTEN

130

7. JOUW VERANTWOORDELIJKHEID

Voorwoord

Je staat op het punt om een boek te lezen over pensioenen. Ik hoor je al denken: "Fantastisch Roberto, nog een saai verhaal over pensioenleeftijden en percentages." Maar laat me je geruststellen, dit boek gaat niet over wanneer je met pensioen mag. Het gaat over hoe je ervoor zorgt dat je met pensioen kunt op jouw voorwaarden.

Na 17 jaar in de financiële sector heb ik duizenden gesprekken gevoerd met zelfstandigen, ondernemers en medici. En telkens als het onderwerp "pensioen" ter sprake komt, zie ik dezelfde reactie: een mengeling van ongemak, uitstellen en soms zelfs frustratie. We weten allemaal dat we "iets" zouden moeten doen, maar niemand heeft ons ooit uitgelegd wat dat "iets" precies inhoudt en waarom het de moeite waard is.

Dit boek is geschreven om je helderheid te geven. Want terwijl jij dag na dag hard werkt, liggen er mogelijkheden die de meesten niet kennen. Het Belgische pensioenstelsel met zijn vijf pijlers, zijn fiscale voordelen en zijn verborgen kansen is voor de meesten een complete black box. En dat is zonde.

Want wat je niet begrijpt, kun je ook niet optimaliseren. Wat je niet plant, laat je liggen. En wat je vandaag niet oppakt, kost je morgen veel meer moeite om alsnog te realiseren.

In dit boek neem ik je mee doorheen de vijf pijlers van het Belgische pensioensysteem. Niet vanuit een academisch perspectief, maar vanuit de praktijk. Vanuit de gesprekken die ik voer met cliënten die, net als jij, hun financiële toekomst in eigen handen willen nemen. We gaan kijken naar wat er wel werkt. Naar de mogelijkheden die je hebt als zelfstandige of ondernemer. Naar de fiscale hefbomen die je kunt benutten. En vooral: naar de concrete stappen die je nu kunt zetten om je toekomstige levenskwaliteit veilig te stellen.

Want hier is de goede waarheid: elke dag dat je begint met nadenken over je pensioen is een goede dag. Of je nu 35, 45 of 55 bent. Er zijn altijd stappen die je kunt zetten. Het verschil zit hem in hoeveel tijd je jezelf geeft om je doelen te bereiken. Hoe eerder je start, hoe gemakkelijker het wordt. Maar ook indien je later begint, zijn er nog altijd strategieën die het verschil maken.

Dit boek vraagt iets van je. Het vraagt dat je bewust wordt van één van de belangrijkste financiële kansen van je leven. Het vraagt dat je kijkt naar waar je vandaag staat. En het vraagt dat je de verantwoordelijkheid neemt om hier iets mee te doen, in jouw tempo, op jouw manier.

Laten we beginnen.

1

Welk vermogen
heb je nodig om op
pensioen te gaan?

Welk vermogen heb je nodig om op pensioen te gaan?

Welk vermogen heb je nodig om te kunnen kiezen?

Laat me één ding rechtzetten: "met pensioen gaan" is geen magische datum waarop je plots alles loslaat. Voor de meeste mensen die ik spreek, gaat het om iets fundamenteeler. Het gaat over de vrijheid om te kunnen kiezen. Kiezen hoeveel je werkt. Kiezen met wie je werkt. Kiezen hoe je je tijd besteedt. Het bereiken van die mate van financiële vrijheid komt met een letterlijke en figuurlijke prijs.

De vraag die je jezelf moet stellen is dus niet "wanneer ga ik met pensioen?", maar "hoeveel vermogen heb ik nodig om mijn levenskwaliteit te blijven dragen zonder dat ik daarvoor nog moet werken?" Los van het feit dat pensioen voor sommigen een keuze is en voor anderen een verplichting, komt er ooit een moment dat je effectief niet meer kán of wíl werken zoals je vandaag doet.

De 7-4-3-regel: jouw kompas naar financiële keuzevrijheid

Binnen ons traject bij House of Finance gebruiken we een eenvoudig maar krachtig uitgangspunt: de 7-4-3-regel. Deze regel vertrekt van een langetermijnrendement van 7% op een goed gespreide portefeuille. Van die 7% gebruik je 4% als jaarlijkse persoonlijke indirecte inkomsten, cashflow waar je geen arbeid meer voor hoeft te leveren. De overige 3% blijft in je portefeuille om je koopkracht te beschermen tegen inflatie.

In gewone taal: je kapitaal blijft in reële termen intact, en je leeft van de opbrengst. Ook blijft op deze manier jouw opgebouwd vermogen intact bij overdracht naar de volgende generatie en gaan je zuurverdiende centen niet verloren aan inflatie. Het is een simpele oefening maar toch, zo weinig mensen hebben dit helder voor zichzelf uitgewerkt.

Factor 1: Begin met je levensstandaard

Ik kom regelmatig mensen tegen die denken dat ze op hun levenskwaliteit kunnen besparen zodra ze met pensioen gaan. "Dan heb ik toch minder nodig?" zeggen ze. Ik vraag me dan af: wil je straks minder levenskwaliteit? Of juist meer tijd om te genieten van wat je hebt opgebouwd?

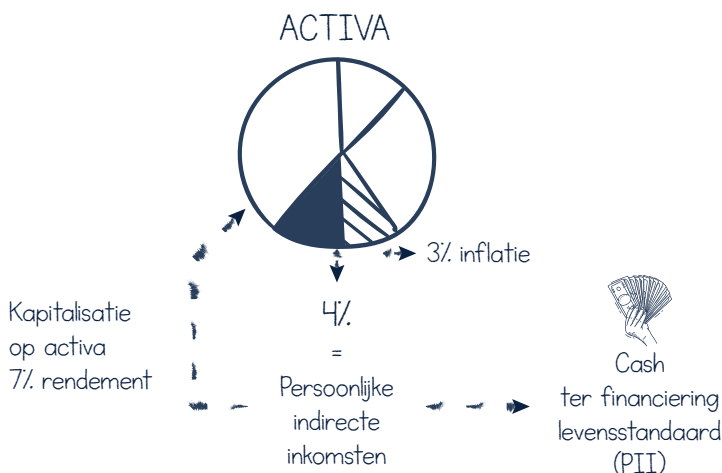
De realiteit is dat de meeste mensen tijdens hun pensioen niet plots de helft goedkoper gaan leven. Integendeel. Ze eten vaker uit. Ze gaan vaker op reis. Ze doen de dingen waar ze jarenlang geen tijd voor hadden. Je levensstandaard verandert niet zomaar omdat je geen vast inkomen meer hebt, tenzij je daartoe gedwongen wordt. Je bent trouwens ook een bepaalde standaard gewoon geweest als zelfstandige.

Een plan is maar zo goed als het inzicht in je uitgaven. In onze praktijk zien we voor gezinnen een brede vork: vaak tussen 6.000 en 12.000 euro per maand. Breng je eigen patroon nuchter in kaart: vaste lasten, variabele kosten, een realistisch gemiddelde. Zonder dat beeld is elk pensioenplan niets meer dan een slag in de lucht.

Stel dat je vandaag 8.000 euro per maand besteedt. Dat is 96.000 euro per jaar, netto. Deel dat bedrag door 4% en je krijgt het doelvermogen dat nodig is om je uitgaven via indirecte inkomsten te dekken:

$$96.000 \div 0,04 = 2.400.000 \text{ euro}$$

Besteed je 6.000 euro per maand? Dan kom je uit op 1,8 miljoen. Bij 12.000 euro per maand spreek je over 3,6 miljoen. Het is een vuistregel, maar ze dwingt je om de juiste ordegrootte te zien. En dat is precies waar het vaak misgaat: mensen weten niet wat ze nodig hebben, dus ondernemen ze ook geen actie. Of erger nog, ze ondernemen de verkeerde actie.

Hoe stel je dat vermogen samen?

De 7-4-3-logica werkt het best met een kern van passief gespreide beleggingen, denk aan wereldwijde ETF's of fondsen die de brede markt volgen. Dit is de basis, het fundament van een solide pensioenopbouw. Vastgoed kan een stabiele pijler zijn, op voorwaarde dat je kijkt naar wat er echt binnenkomt na kosten, onderhoud, leegstand en alle andere fricties die erbij komen kijken. Meer hierover lees je in het Ebook Investeren in Vastgoed.

Realisme en discipline verslaan trucjes

De 7% uit de regel is een gemiddelde verwachting over lange perioden. Het is geen belofte. Het is geen garantie. Maar het is wél wat de geschiedenis ons leert. De weg naar dat gemiddelde loopt door jaren met meer rendement en jaren met minder. Juist daarom zijn spreiding, jaarlijkse herbalanceren en een vaste investeringsstrategie belangrijker dan het "juiste moment" proberen te kiezen.

Wie gespreid instapt, periodiek blijft inleggen en niet in paniek raakt bij volatiliteit, haalt doorgaans de resultaten die nodig zijn om de 4%-onttrekking te verantwoorden. Ik zeg niet dat het gemakkelijk is. Ik zeg dat het werkbaar is. En dat maakt alle verschil.

Emotioneel vastgoed versus inkomensvastgoed

Veel vermogens zitten vast in steen. Dat op zich is niet verkeerd. Maar hier komt de nuance: niet elk pand draagt bij aan je indirecte inkomsten. Een tweede verblijf dat zelden

verhuurd wordt, verhoogt misschien je netto vermogen op papier, maar niet je cashflow. En cashflow is wat je nodig hebt om je levenskwaliteit te financieren zonder te werken.

Er dient dus een fundamenteel onderscheid gemaakt te worden tussen cashgenererend vermogen en niet-cashgenererend vermogen. Je eigen woning, kunst, horloges, luxewagens,... Het maakt allemaal mogelijk deel van je portefeuille, maar ze dragen niet bij aan je persoonlijke indirecte inkomsten.

Doorheen je carrière op deze manier vermogen opbouwen is niet per definitie verkeerd. Het kan zelfs een bewuste strategie zijn. Maar het impliceert wel dat je mogelijk op pensioenleeftijd een deel van die activa moet verkopen om ze om te zetten in cashgenererend vermogen, zoals verhuurvastgoed of langetermijnbeleggingen. En dat verkoopmoment ligt niet altijd op het ideale tijdstip, noch qua markt, noch qua emotie. Stel dus dat je heel je leven een 2de verblijf had aan de zee. Iedereen weet dat de Kust binnen België een mooie opwaartse curve heeft gekend. Een appartement aan zee is vandaag dus gemakkelijk 1 miljoen euro waard. Maar stel nu dat dat appartement 1/3de vertegenwoordigd van jouw totaalvermogen op pensioenleeftijd dan is de kans reëel dat je dat vastgoed gaat moeten verkopen om op die manier cashgenererend vermogen te verwerven en je zo weer kan leven van je rendement.

De essentie

De 7-4-3-regel is geen truc om op de euro nauwkeurig je toekomst te voorspellen. Ze is een helder kader dat het gesprek verplaatst van vage wenselijkheid naar concrete haalbaarheid. Wat wil je jaarlijks besteden? Welk vermogen hoort daarbij? Welke mix van beleggingen, vastgoed, pensioenen en buffers past bij jou?

Met die visie op vermogen vergroot je jouw keuzemogelijkheden. Wanneer werken niet een verplichting is maar een bewuste keuze die niet langer wordt gedreven door het verdienen van geld dan ga je oftewel andere keuzes maken of je gaat met een andere, krachtigere intentie de volgende dag op je werk staan.

Factor 2: Inflatie, de stille dief van je levenskwaliteit

Iedereen heeft wel gehoord van inflatie. Het één moment is het al actueler dan het andere. In tijden van Covid en oorlog sloeg de inflatie de pan uit en heeft iedereen een soort van directe shock gevoeld. Zelfs onze vermogende cliënten uitten hun beklag over de sterk verhoogde prijzen van energie en brandstof. Ook de vastgoedsector kende in die periode een stevige groei hetgeen voor een mooie groei in portefeuille zorgde maar voor de kopers op dat moment ook betekende dat ze gelijk 10% meer budget moesten voorzien. Maar in tijden van normale inflatie circa 3% sluimert de inflatie meer op de achtergrond. Het valt minder op maar dat maakt het des te gevaarlijker. Inflatie is reëel en 8.000 euro per maand vandaag is niet hetzelfde bedrag binnen 20 of 30 jaar. Sterker nog, door inflatie halveert de koopkracht van je geld ruwweg elke 24 jaar bij een inflatie van 3%. Dat betekent concreet: wat je vandaag voor 8.000 euro koopt, kost je over 24 jaar 16.000 euro. Zelfde levenskwaliteit, dubbel zoveel geld nodig.

Daarom rekenen we bij House of Finance standaard met 3% inflatie. We gaan ervan uit dat de wereld blijft draaien, prijzen blijven stijgen, en jouw levensstandaard moet mee kunnen groeien. Anders bouwen we aan een illusie.

De vertaalslag is eenvoudig, maar confronterend

Je huidige maandbudget indexeren we met 3% per jaar tot je pensioenleeftijd. Het resultaat zetten we om in het gewenste pensioenkapitaal via een veilige onttrekkingsvoet van 4%, de 7-4-3-logica die ik net uitlegde.

Laat me concreet worden. Stel, je besteedt vandaag 8.000 euro per maand, oftewel 96.000 euro per jaar. Je pensioen ligt nog 24 jaar voor je. Door inflatie groeit die maandbehoefte naar 16.262 euro. Op jaarbasis is dat 195.148 euro. Om daarvan te kunnen leven met een 4%-onttrekking heb je dan ongeveer 4.878.706 euro nodig.

Lees dat bedrag nog eens. Bijna 5 miljoen euro. Dat klinkt als een gigantisch hoog bedrag louter en alleen voor je pensioen veilig te stellen, toch? Maar het klopt. Het sluit mooi aan bij de vuistregel dat een bedrag bij 3% inflatie om de 24 jaar verdubbelt: 2,4 miljoen

euro vandaag is ruwweg 4,8 miljoen euro over 24 jaar.

		Maandelijks bedrag nodig						
		€ 6.000,00	€ 7.000,00	€ 8.000,00	€ 9.000,00	€ 10.000,00	€ 11.000,00	€ 12.000,00
Aantal jaren	0	€ 1.800.000	€ 2.100.000	€ 2.400.000	€ 2.700.000	€ 3.000.000	€ 3.300.000	€ 3.600.000
	1	€ 1.854.000	€ 2.163.000	€ 2.472.000	€ 2.781.000	€ 3.090.000	€ 3.399.000	€ 3.708.000
	2	€ 1.909.620	€ 2.227.890	€ 2.546.160	€ 2.864.430	€ 3.182.700	€ 3.500.970	€ 3.819.240
	3	€ 1.966.909	€ 2.294.727	€ 2.622.545	€ 2.950.363	€ 3.278.181	€ 3.605.999	€ 3.933.817
	4	€ 2.025.916	€ 2.363.569	€ 2.701.221	€ 3.038.874	€ 3.376.526	€ 3.714.179	€ 4.051.832
	5	€ 2.086.693	€ 2.434.476	€ 2.782.258	€ 3.130.040	€ 3.477.822	€ 3.825.604	€ 4.173.387
	6	€ 2.149.284	€ 2.507.510	€ 2.865.726	€ 3.223.941	€ 3.582.157	€ 3.940.373	€ 4.298.588
	7	€ 2.213.773	€ 2.582.735	€ 2.951.697	€ 3.320.659	€ 3.689.622	€ 4.058.584	€ 4.427.546
	8	€ 2.280.186	€ 2.660.217	€ 3.040.248	€ 3.420.279	€ 3.800.310	€ 4.180.341	€ 4.560.372
	9	€ 2.348.592	€ 2.740.024	€ 3.131.456	€ 3.522.888	€ 3.914.320	€ 4.305.752	€ 4.697.183
	10	€ 2.419.049	€ 2.822.224	€ 3.225.399	€ 3.628.574	€ 4.031.749	€ 4.434.924	€ 4.838.099
	11	€ 2.491.621	€ 2.906.891	€ 3.322.161	€ 3.737.431	€ 4.152.702	€ 4.567.972	€ 4.983.242
	12	€ 2.566.370	€ 2.994.098	€ 3.421.826	€ 3.849.554	€ 4.277.283	€ 4.705.011	€ 5.132.739
	13	€ 2.643.361	€ 3.083.921	€ 3.524.481	€ 3.965.041	€ 4.405.601	€ 4.846.161	€ 5.286.721
	14	€ 2.722.662	€ 3.176.438	€ 3.630.215	€ 4.083.992	€ 4.537.769	€ 4.991.546	€ 5.445.323
	15	€ 2.804.341	€ 3.271.732	€ 3.739.122	€ 4.206.512	€ 4.673.902	€ 5.141.292	€ 5.608.683
	16	€ 2.888.472	€ 3.369.884	€ 3.851.295	€ 4.332.707	€ 4.814.119	€ 5.295.531	€ 5.776.943
	17	€ 2.975.126	€ 3.470.980	€ 3.966.834	€ 4.462.689	€ 4.958.543	€ 5.454.397	€ 5.950.251
	18	€ 3.064.380	€ 3.575.109	€ 4.085.839	€ 4.596.569	€ 5.107.299	€ 5.618.029	€ 6.128.759
	19	€ 3.156.311	€ 3.682.363	€ 4.208.415	€ 4.734.466	€ 5.260.518	€ 5.786.570	€ 6.312.622
	20	€ 3.251.000	€ 3.792.834	€ 4.334.667	€ 4.876.500	€ 5.418.334	€ 5.960.167	€ 6.502.000
	21	€ 3.348.530	€ 3.906.619	€ 4.464.707	€ 5.022.795	€ 5.580.884	€ 6.138.972	€ 6.697.060
	22	€ 3.448.986	€ 4.023.817	€ 4.598.648	€ 5.173.479	€ 5.748.310	€ 6.323.141	€ 6.897.972
	23	€ 3.552.456	€ 4.144.532	€ 4.736.608	€ 5.328.684	€ 5.920.760	€ 6.512.835	€ 7.104.911
	24	€ 3.659.029	€ 4.268.868	€ 4.878.706	€ 5.488.544	€ 6.098.382	€ 6.708.221	€ 7.318.059
	25	€ 3.768.800	€ 4.396.934	€ 5.025.067	€ 5.653.200	€ 6.281.334	€ 6.909.467	€ 7.537.601

Nog een tweede situatie

Hypothetisch: je bent 47 jaar en mikt op pensioen op 67. Dat is 20 jaar. Eenzelfde budget van 8.000 euro per maand groeit bij 3% inflatie naar 14.448,89 euro per maand. Jaarlijks is dat 173.386,68 euro. Het bijpassende gewenste pensioenkapitaal komt dan uit op 4.334.667 euro (namelijk 173.386,68 euro gedeeld door 0,04).

De pensioenkloof: het verschil tussen wens en werkelijkheid

Hier wordt het interessant. Het verschil tussen wat je op pensioenleeftijd wilt uitgeven en je zekere netto-inkomsten. Je hebt een wettelijk pensioen (hetgeen we later in het boek uitgebreid bespreken onder de eerste pijler), misschien zelfs wat huurinkomsten uit vastgoed dat je al bezit. Al die zekere inkomsten mogen we aftrekken van wat je nodig hebt.

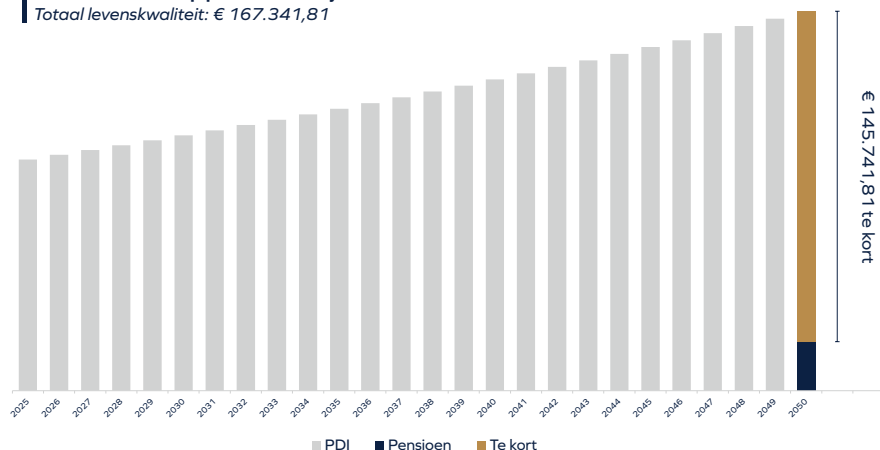
Laten we verder rekenen op het voorbeeld van daarnet. Je hebt 14.448,89 euro per maand nodig over 20 jaar. Stel dat je wettelijk pensioen 1.750 euro per maand zal bedragen. Dan blijft er van die 14.448,89 nog 12.698,89 euro per maand te financieren over,

oftewel 152.386,68 euro per jaar.

Deel dat opnieuw door 4% en je krijgt 3.8 miljoen euro aan aanvullend vermogen dat je zelf moet opbouwen. Je oorspronkelijke doel van 4.334.667 euro miljoen zakt dus naar 3.8 miljoen euro zodra je het wettelijk pensioen meerekent.

Levenskwaliteit op pensioenleeftijd

Totaal levenskwaliteit: € 167.341,81

Nog steeds een fors bedrag. Maar wel realistischer. En vooral: duidelijk en concreet. Je weet nu wat je moet doen. Je weet wat de kloof is tussen waar je vandaag staat en waar je naartoe wil. En die kloof, die pensioenkloof, dat is waar wij ons op focussen bij House of Finance.

Waarom de meeste mensen dit nooit berekenen

Ik merk het keer op keer tijdens onze audits. Mensen werken 20, 30, soms 40 jaar. Ze verdienen goed. Ze sparen. Ze investeren misschien zelfs. Maar ze weten niet hoeveel ze nodig hebben. Ze weten niet of ze op schema zitten. Ze weten niet of hun huidige strategie ervoor zal zorgen dat hun vermogen toereikend zal zijn om hun levensstandaard te kunnen betalen.

En waarom niet? Omdat het confronterend is. Omdat het vragen oproept die ongemakkelijk zijn. Omdat het inzicht vraagt in je eigen uitgaven, je eigen waarden, je eigen prioriteiten. En omdat niemand je ooit geleerd heeft hoe je dit moet doen. Ergens weet je brein heel erg goed dat je een deel levenskwaliteit zal moeten opgeven vandaag om later meer te hebben. Dat er bewuster en concreter naar geldzaken zal moeten gekeken worden eens we alles in kaart hebben gebracht. Elk mens beschikt over een reptielenbrein. Het deel van je hersenen dat het doel heeft om je in leven te houden en te beschermen. Maar het heeft ook het doel om zo weinig mogelijk te veranderen. Daarom houdt het zaken vaag. Vergelijk het een beetje met de weegschaal vermijden. Die concrete cijfers op de display of de kloof tussen een gezond gewicht en waar iemand met obesitas zich vandaag bevindt wil je brein liever niet helder hebben. Er is weinig verschil met een pensioenkloof, of toch alvast met de psychologie die erachter zit. Zolang het vaag blijft moeten we er niets aan veranderen. We zullen wel tijdig reageren denken we, maar in ons onderbewustzijn en door het lezen van dit boek mogelijks ook meer in je bewustzijn, weet je wel beter.

Als mens doen we doorgaans enkel datgene dat urgent is en comfortabel. Anno 2025 is deze ongedisciplineerde manier van leven doorgeslagen in een levensstijl van generaties die deze manier van leven categoriseren onder “leven in het nu” maar niets is minder waar. Dit heeft helemaal niets te maken met leven in het nu, dit heeft te maken met een gebrek aan verantwoordelijkheid om je toekomst en die van je gezin veilig te stellen.

Dat is precies waarom we dit E-book schreven. Niet om de lezer onnodig bang te maken. Wel om hem/haar bewust te maken en indien nodig wakker te schudden. Bewustzijn is immers de eerste stap naar verandering.

2

Mythes rond pensioen

Mythes rond pensioen

Mythe 1: "Ik heb nog tijd"

Om de een of andere reden willen we de pensioenkloof liever niet onder ogen zien. Lang voelt pensioen als een ver-van-ons-bedshow: we zijn dagelijks bezig met het uitbouwen van ons bedrijf, het gezin, gezondheid, netwerken,... Pensioenopbouw “kan later wel”.

En ja, ik snap het. Pensioen lijkt ver weg. Het voelt niet urgent.

Maar hier zit het probleem: elk jaar dat je wacht, verdubbelt of verdriedubbelt de inspanning die je later moet leveren. Niet omdat ik dat zeg, maar omdat de wiskunde van samengestelde interest genadeloos is.

Laten we het concreet maken met een voorbeeld dat je kent: een levensstandaard van 8.000 euro per maand. Je bent 42 jaar en wil met 67 met pensioen. Je pensioenkloof bedraagt 4,5 miljoen euro (rekening houdend met inflatie en een gemiddeld rendement van 7%).

- Was je op 32 begonnen (horizon 35 jaar) → dan volstaat 2.622 euro per maand.
- Start(te) je op 42 jaar (horizon 25 jaar) → je moet 5.700 euro per maand opzij zetten.
- Wacht je tot 52 jaar (horizon 15 jaar) → plots heb je 14.750 euro per maand nodig.

Zie je wat hier gebeurt? Tien jaar uitstellen kost je meer dan het dubbele aan maandelijkse inleg. Twintig jaar eerder beginnen halveert je inspanning.

Het grootste rendement dat je ooit zal behalen, komt niet uit het kiezen van het perfecte product. Het komt uit nu beginnen, consequent doorzetten en je plan regelmatig bijsturen.

Want hier is de harde waarheid: de klok tikt door. En elke maand die voorbijgaat zonder

actie, wordt duurder.

Mythe 2: "Mijn levensstandaard zal op pensioenleeftijd lager liggen"

Dit is misschien wel de gevaarlijkste mythe van allemaal. En ik hoor het vaak: "Op pensioen heb ik toch minder nodig. De kinderen zijn het huis uit, ik hoef niet meer naar het werk te rijden, dus ik kan met minder rondkomen."

Klinkt logisch, toch?

Maar denk even mee. Je werkt je hele leven keihard. Je bouwt een bedrijf of carrière op, je steekt er bloed, zweet en tranen in. En dan ga je eindelijk met pensioen, het moment waarop je tijd hebt. Acht uur per dag, vijf, of in vergelijking met je hoogdagen als zelfstandige misschien wel zes dagen per week aan vrije tijd erbij.

En dan? Dan zou je plots met minder rondkomen? Terwijl je eindelijk kan reizen, sporten, hobby's uitoefenen, genieten? Terwijl je je kleinkinderen naar pretparken wil brengen, een vakantiehuis wil kopen, dat bootje waarvoor je nooit tijd had?

Dat verhaal klopt zelden.

Ja, sommige kosten dalen. Je kinderen zijn het huis uit, je auto blijft mogelijks vaker op de oprit staan. Maar tegelijkertijd stijgen andere kosten. Meer vrije tijd betekent meer uitgaven aan reizen, restaurants, cultuur. Wooncomfort wordt belangrijker. Zorgkosten nemen toe. En dan is er nog inflatie die ondertussen doorvreet aan je koopkracht.

Wat ik te vaak zie, is dat mensen deze mythe gebruiken als excuus. Een excuus om nu alles uit te geven en "later" te minimaliseren. Om vandaag niet de nodige stappen te zetten.

Laat me duidelijk zijn: ik pleit niet voor opgekropt leven en uitgestelde bevrediging. Nee, juist het tegenovergestelde. Ik wil dat je vandaag leeft én morgen zekerheid hebt. Dat je bewust geniet van je leven nu, terwijl je tegelijkertijd een plan uitvoert dat je huidige

levensstandaard (geïndexeerd) ook na je loopbaan duurzaam kan dragen.

Dat is pas echte levenskwaliteit. Niet kiezen tussen nu of later, maar beide.

Mythe 3: "Mijn huis óf mijn bedrijf is mijn pensioen"

Ik heb het eerder al gezegd, maar het blijft nodig om te herhalen: je eigen woning is geen pensioenplan. Het kan in het allerbeste geval slechts een beperkt deel van een pensioenplan zijn.

Ja, het is een activa. Ja, het stijgt in waarde. Maar het genereert geen cashflow. Het levert je geen maandelijks inkomen op. En als je het verkoopt om je pensioen te financieren, dan moet je ergens anders gaan wonen. Meestal met minder wooncomfort, in een kleinere ruimte, terwijl je net meer tijd thuis doorbrengt.

Wil je dat echt? Na veertig jaar hard werken, eindelijk je droomhuis afbetaald hebben, en dan tijdens je pensioen verhuizen naar een appartement omdat je cashflow nodig hebt?

Baksteen kan waardevol zijn als onderdeel van je vermogensopbouw. Maar niet als enige pijler. Niet als je volledige pensioenplan.

En dan heb je de ondernemers die zeggen: "Mijn bedrijf is mijn pensioen." Hier geldt hetzelfde, de opbrengst van een bedrijf is in het allerbeste geval slechts een deel van een pensioenplan.

De waarde van een onderneming hangt af van zoveel factoren: marktomstandigheden, klantenconcentratie, afhankelijkheid van key-people (vaak ben jij die key-person), regelgeving, timing. En wie zegt dat je over twintig jaar nog een koper vindt tegen de prijs die jij nodig hebt?

Alles inzetten op één activum, of dat nu je huis is of je bedrijf, is met andere woorden niet te plannen. Het is gokken op één scenario. En gokken is geen plan.

Wat werkt wel?

Een gespreid inkomensplan dat je 7-4-3-logica ondersteunt:

1. Een liquide kernportefeuille bestaande uit wereldwijd gespreide ETF's of fondsen waaruit je voorspelbare 4%-opnames kan doen zonder afbreuk te doen aan je kapitaal.
2. Verhuurvastgoed (eventueel) met realistische netto-cashflow en een buffer voor onderhoud. Geen speculatie, maar cashgenererende activa.
3. Je pensioenpijlars: IPT, VAPZ, groepsverzekering, pensioensparen: alles wat fiscaalvriendelijk vermogen opbouwt.
4. Een cashbuffer, voor onverwachte uitgaven, zodat je nooit gedwongen wordt om op een slecht moment te verkopen.

Zo bouw je een pensioen op dat niet afhangt van bijvoorbeeld het liquide maken van fondsen op het juiste moment, het verkopen van je huis tegen een goede prijs of van de perfecte exit uit je bedrijf. Maar van stabiele, persoonlijke indirecte inkomsten die elk kwartaal of elke maand binnenkomen.

3

De fundamenteën van vermogensopbouw

De fundamenteën van vermogensopbouw

Wanneer we het hebben over pensioensparen of vermogensopbouw, hoor je al snel termen voorbijkomen als aandelen, obligaties en fondsen. Of tak 21, tak 23 en tak 44. Voor veel mensen blijven dit abstracte begrippen waar ze weinig feeling mee hebben. Toch vormen ze de fundamentele bouwstenen van de tweede, derde en vierde pijler van je pensioen.

Elke formule heeft haar eigen logica, rendementspotentieel en risicoprofiel. Waar de ene eerder inzet op stabiliteit en kapitaalbescherming, biedt de andere meer groeikansen door te investeren in de financiële markten. Begrijpen hoe deze bouwstenen werken, is essentieel om bewuste keuzes te maken binnen je pensioenplanning. Met essentieel willen we niet overdrijven. De keuze van de strategie tussen bijvoorbeeld tak 21 of tak 23 kan een wezenlijk verschil maken in de levenskwaliteit wanneer je op pensioen gaat.

De realiteit is dat zonder deze kennis je in het donker tast. Wij begrijpen dat deze materie niet leest als een roman, je zult ook interessantere zaken te doen hebben dan je te verdiepen in pensioenen. Maar wij willen graag dat je jouw eigen keuzes kunt maken op basis van feiten en op basis van een minimum aan financieel bewustzijn. Anders maak je keuzes op basis van wat anderen je vertellen, zonder zelf te begrijpen wat die keuzes concreet betekenen voor jouw financiële toekomst. En dat is precies waar het vaak fout loopt.

In dit hoofdstuk krijg je een helder overzicht van wat elk van deze formules inhoudt, hoe ze zich tot elkaar verhouden en op welke manier ze bijdragen aan jouw persoonlijke financiële strategie.

3.1

Aandelen en obligaties

Aandelen en obligaties

Je hebt spaargeld en je wilt het voor je laten werken. Op de spaarrekening brengt het weinig op, en je hoort termen als aandelen en obligaties voorbijkomen. Misschien ken je mensen die enthousiast vertellen over hoge rendementen, of anderen die het hebben over dividendfondsen. Maar wat betekent dit allemaal concreet?

Wat is een aandeel?

Een aandeel is een stukje eigendom van een bedrijf. Wanneer je een aandeel koopt, word je mede-eigenaar (aandeelhouder) van die onderneming. Je helpt eigenlijk het bedrijf financieren en ze ook groeien, en in ruil krijg je rechten als mede-eigenaar.

Gaat het goed met het bedrijf, dan kun je meeprofiteren van de winst. Bijvoorbeeld via een dividenduitkering (het bedrijf keert een deel van de winst uit aan aandeelhouders) of doordat de waarde van je aandeel stijgt op de beurs. Maar gaat het slecht, dan deel je ook in de verliezen: de waarde van je aandeel kan dalen, en in extreme gevallen kan een aandeel zelfs helemaal waardeloos worden als het bedrijf failliet gaat. Denk aan de verhalen zoals het wereldberoemde Lernout & Hauspie.

Hoe werkt het?

De meeste grote bedrijven zijn beursgenoteerd, bijvoorbeeld op Euronext Brussels voor Belgische aandelen. De prijs van een aandeel schommelt voortdurend door vraag en aanbod: stijgt de interesse van beleggers, dan gaat de koers omhoog; bij massaal verkopen daalt ze.

Aandelen kun je op elke beursdag kopen of verkopen tegen de actuele marktprijs. Omdat die koers continu beweegt, weet je nooit exact op voorhand hoeveel winst of verlies je zult maken bij verkoop. Daardoor gelden aandelen als volatiel: hun waarde schommelt regelmatig.

Een aandeel biedt geen gegarandeerd rendement. Je rekent op een koersstijging of op

dividenduitkering, maar beide blijven onzeker. Als aandeelhouder heb je doorgaans ook stemrecht op de algemene vergadering, waardoor je, zij het beperkt, inspraak hebt in het beleid van het bedrijf. Bij aandelen die je via beleggingsplatformen koopt, is dat stemrecht niet van toepassing.

Een herkenbaar voorbeeld:

Stel dat een vriend van je een lokale brouwerij start en geld zoekt. Je gelooft in zijn plan. Je kunt twee dingen doen: óf je stapt mee in als mede-eigenaar van de brouwerij (je koopt een deel van zijn bedrijf, dat is in feite een aandeel), óf je leent hem geld dat hij later moet terugbetalen (dat is een obligatie, waarover straks meer).

Kies je voor het aandeel, dan word je mede-eigenaar: gaat de brouwerij later enorm groeien, dan is je aandeel mogelijk veel meer waard en deel je in de winst. Maar als de brouwerij flopt, kun je je hele inleg kwijtraken, want aandeelhouders krijgen pas iets als alle schulden afbetaald zijn.

Dit illustreert meteen het karakter van één individueel aandeel: hoger risico en potentieel hoger rendement. Je kunt veel winnen, maar ook verliezen.

Wat is een obligatie?

Een obligatie lijkt meer op een klassieke lening. Wanneer je een obligatie koopt, leen je geld uit aan een bedrijf of een overheid, meestal voor een vaste periode. In ruil daarvoor krijg je interest op je geld, ook wel een coupon genoemd. Op de eindvervaldag betaalt de emittent (de uitgever van de obligatie, bijvoorbeeld het bedrijf of de overheid) je geleende bedrag terug. Een obligatie is dus eigenlijk een verhandelbaar schuldbewijs.

Hoe werkt het?

Een bedrijf kan naast aandelen ook obligaties uitgeven om aan geld te komen. Stel dat dezelfde brouwerij uit het vorige voorbeeld liever geen mede-eigenaars wil, maar wel geld nodig heeft. Ze kan je een obligatie aanbieden: je leent bijvoorbeeld 1.000 euro aan de brouwerij voor 5 jaar tegen 5% rente per jaar.

Elk jaar krijg je 50 euro interest, en na 5 jaar betaalt de brouwerij je 1.000 euro terug. Voor jou is dat vrij zeker inkomen, tenzij de brouwerij in financiële moeilijkheden komt. Anders dan bij aandelen heb je geen eigendomsrechten of inspraak in het bedrijf; je bent een schuldeiser.

Obligaties hebben doorgaans een vaste looptijd en een vaste rentevoet. Tijdens de looptijd krijg je op regelmatige tijdstippen rente (bijvoorbeeld jaarlijks), en op het einde krijg je je oorspronkelijke inleg terug.

Veel obligaties zijn beursgenoteerd, wat betekent dat je ze tussentijds kunt doorverkopen op de markt. De prijs van een obligatie op de beurs kan schommelen door veranderende rentevoeten of kredietwaardigheid van de uitgever. In het algemeen zijn obligaties van overheden of sterke bedrijven redelijk stabiel: als je ze houdt tot de eindvervaldag, weet je vrijwel zeker hoeveel je zult terugkrijgen (namelijk je startbedrag plus rente). Dit maakt obligaties een pak voorspelbaarder dan aandelen.

Voorbeeld uit de praktijk:

De Belgische Staat geeft regelmatig staatsobligaties (staatsbonnen) uit voor particuliere beleggers. In september 2023 bijvoorbeeld kon je inschrijven op een 1-jarige staatsbon tegen 3,3% rente. Dat betekende dat als je de overheid 10.000 euro leende via die staatsbon, je na één jaar je 10.000 euro terugkreeg plus 330 euro interest (min belastingen op die interest).

Zo'n staatsbon is een obligatie uitgegeven door de overheid en wordt als zeer veilig gezien, omdat de Belgische Staat hoogstwaarschijnlijk haar schuld terugbetaalt. Bedrijfsobligaties werken gelijkaardig: koop je een obligatie van pakweg KBC Bank of Solvay, dan leen je dat bedrijf geld. Je ontvangt jaarlijkse rente en aan het einde de hoofdsom terug, mits het bedrijf niet failliet gaat.

3.2

Fondsen & ETF's

Fondsen & ETF's

Fondsen en ETF's (Exchange Traded Funds) zijn vandaag een van de populairste manieren om te beleggen. Ze bieden een eenvoudige manier om te spreiden, zelfs met een beperkt bedrag. In plaats van zelf individuele aandelen of obligaties te kopen, leg je jouw geld samen met dat van andere beleggers in één beleggingsmandje.

Wat zijn fondsen?

Een beleggingsfonds verzamelt het kapitaal van vele beleggers en investeert dit in een mix van activa: aandelen, obligaties, vastgoed of andere markten. Een fondsbeheerder beslist actief waarin wordt belegd, met als doel om beter te presteren dan de “markt”. De markt betekent hier bijvoorbeeld de specifieke sector die dit fonds bezit.

Het grootste voordeel is spreiding: je geld wordt verdeeld over tientallen of zelfs honderden beleggingen, waardoor het risico per belegging kleiner wordt. Daarnaast hoeft je zelf geen marktonderzoek te doen of koersen op te volgen, dat doet de beheerder voor jou.

Een fonds kan een defensief, neutraal of dynamisch profiel hebben, afhankelijk van hoeveel risico het neemt. Hoe dynamischer, hoe groter de kans op rendement, maar ook op tussentijdse schommelingen.

Fondsen worden vaak gebruikt binnen Tak 23-verzekeringen of pensioenoplossingen zoals een IPT of langetermijnsparen. Het rendement hangt af van de prestaties van het fonds. Is de markt gunstig, dan stijgt je kapitaal, maar bij dalende markten kan de waarde ook tijdelijk afnemen. Maar fondsen zijn op zichzelf voor de fondsbeheerders erg lucratief. Weet dat er intussen meer fondsen bestaan dan aandelen op zichzelf. Al deze fondsen zijn erop uit om “hun index” te verslaan. Dit terwijl je ook gewoon in die indexen kunt beleggen. Er is zeker een plaats voor actief beheerde fondsen. Vaak als satellieten rond een mooie kern van één of meerdere ETF's.

Wat zijn ETF's?

Een ETF, of Exchange Traded Fund, werkt anders dan een klassiek fonds. Waar een fonds actief wordt beheerd, volgt een ETF gewoon een index, zoals de BEL 20 of de S&P 500. Dat betekent dat de samenstelling automatisch de markt weerspiegelt.

Het resultaat is een passieve beleggingsvorm met lage kosten en volledige transparantie. Je weet exact welke aandelen of obligaties in het fonds zitten. ETF's worden net als aandelen verhandeld op de beurs. Dit betekent dat ze gedurende de handelsdag vrij kunnen worden gekocht en verkocht, tegen marktprijzen die continu fluctueren op basis van vraag en aanbod.

Hierdoor bieden ETF's meer flexibiliteit en liquiditeit dan klassieke fondsen, die doorgaans maar één keer per dag tegen de slotkoers kunnen worden verhandeld.

Wanneer we de vergelijking willen trekken tussen actief beheerde fondsen en ETF's dan zullen ETF's in veel gevallen beter presteren dan een fonds dat binnen deze sector de markt wil verslaan. Je kan ook kiezen voor een goede basis (de kern) als ETF zoals de MSCI World index en uw portefeuille dan verder aanvullen met wat men noemt "satellieten" of themafondsen die dan weer specifiek een sector benaderen zoals gezondheid of het tegenwoordig alom populaire artificiële intelligentie.

3.3.1

Tak 21

De verschillende verzekeringstakken

Tak 21

Wat is een Tak 21-verzekering?

Een Tak 21-levensverzekering is in essentie een spaarproduct op (middel)lange termijn, verpakt in een verzekeringscontract. De verzekeraar belegt je premies grotendeels in veilige, stabiele activa (zoals obligaties) om de garantie te kunnen waarmaken.

In ruil voor je premies biedt de verzekeraar je twee mogelijke opbrengsten:

1. Gegarandeerde rente: Over elke gestorte premie ontvang je een gewaarborgde interestvoet die op het moment van storten wordt vastgekleit. Die rente wordt doorgaans gekapitaliseerd: ze wordt elk jaar bij je kapitaal gevoegd en levert vervolgens zelf ook interest op. Op de eindvervaldag keert de verzekeraar je inleg plus de opgehoopte interest uit. Zo ken je op voorhand het minimumrendement op elke storting.
2. Winstdeelname: Afhankelijk van het beleggingsresultaat van de verzekeraar kan er jaarlijks een bonus (winstdeelname) aan je contract worden toegevoegd. Boekt de verzekeraar voldoende winst, dan deelt hij daar een stuk van met jou. Let wel: een winstdeelname is niet gegarandeerd en kan van jaar tot jaar verschillen. Het is een extraatje bovenop de gegarandeerde rente. Eenmaal toegekend, kan de verzekeraar deze bonus niet meer terugnemen.

Dankzij de gegarandeerde rentevoet geniet je bij Tak 21 doorgaans kapitaalsgarantie: op de einddatum zou je minstens je gestorte premies terugkrijgen.

Een nuancering die je moet begrijpen:

In tijden van zeer lage rente kan het gebeuren dat de gewaarborgde rentevoet 0% is of dat de kosten hoger zijn dan de opbrengst, waardoor het effectieve rendement zelfs negatief kan uitvallen. Met andere woorden: hoewel Tak 21 bedoeld is om je kapitaal te beschermen, moet je beseffen dat uitzonderlijke situaties ertoe kunnen leiden dat je iets minder terugkrijgt dan je hebt ingelegd. Je kan ook bewust kiezen voor 0%.

In normale omstandigheden blijft het echter een zeer veilig product. Bovendien vallen Tak 21-tegoeden onder de garantieregeling: als de verzekeraar failliet zou gaan, springt het Garantiefonds bij tot een bepaald maximum van 100.000 euro per persoon. Dat biedt je extra gemoedsrust.

Voor wie is Tak 21 geschikt?

Tak 21 is ideaal voor de conservatieve belegger met een korte horizon (1-5 jaar). Als je hoofddoel is om je kapitaal veilig te houden en gestaag te laten aangroeien zonder verrassingen, dan zit je hier goed.

Mensen die geen schommelingen verdragen en gerust willen zijn dat hun geld er op termijn zeker zal zijn, kiezen vaak Tak 21. Maar dit gebeurt tegenwoordig minder en minder en als het gebeurt is het vaak uit onwetendheid of door een gebrek aan degelijk financieel advies. Je ruilt het potentieel van hogere winsten in voor zekerheid. Bij bepaalde verzekeringsproducten, zoals het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (VAPZ) of een RIZIV-contract, wordt Tak 21 vaak gebruikt omdat er een kapitaalgarantie verplicht is.

3.3.2

Tak 23

Tak 23

Wat is een Tak 23-beleggingsverzekering?

Een Tak 23-product is een levensverzekering die gekoppeld is aan beleggingen. Concreet werkt het zo: je betaalt premies (eenmalig of periodiek), en de verzekeringsmaatschappij steekt, na aftrek van kosten en taksen, dat geld in één of meerdere interne beleggingsfondsen binnen de verzekeringsmaatschappij. De verzekeringsmaatschappij zelf kan beschikken over eigen fondsen maar doorgaans wordt er gebruik gemaakt aan een heel scala van externe fondsen en tegenwoordig ook voor fiscale en niet-fiscale oplossingen binnen tak 23 kan je gebruik maken van ETF's.

De verzekeringsmaatschappij is verplicht je duidelijk te informeren over de fondsen en hun strategie, zodat je exact weet waarin je geld terecht komt. Je kunt doorgaans kiezen uit een menu van fondsen of een eigen combinatie samenstellen. Sommige Tak 23-producten bieden zelfs kant-en-klare risicoprofielen (bijvoorbeeld een defensief fonds tegenover een dynamisch fonds).

Tak 23 betekent eigenlijk beleggen in fondsen van aandelen en/of obligaties, maar dan verpakt in de vorm van een levensverzekering.

Op lange termijn hebben markten historisch aangetoond dat ze herstellen en groeien. Daarom past Tak 23 vooral bij wie een lange beleggingshorizon heeft, bijvoorbeeld richting pensioen, en bereid is om op korte termijn wat beweging te aanvaarden in ruil voor meer potentieel rendement.

3.3.3

Tak 44

Tak 44

Niet kunnen kiezen tussen veiligheid en groei? Dan is er Tak 44, een levensverzekering die het beste van twee werelden probeert te combineren.

Wat is Tak 44?

Tak 44 is eigenlijk een informele term. Je zal die niet in de wet terugvinden, maar in de sector wordt ermee geduid op een combinatiepolis: één contract dat zowel een Tak 21- als een Tak 23-gedeelte bevat. De benaming verwijst speels naar de optelsom van de twee takken (21 en 23), samen 44.

Met Tak 44 spaar en beleg je tegelijk: een deel van je premie krijgt een gegarandeerde rente, het andere deel wordt dynamisch belegd in fondsen. Dit kan interessant zijn voor jou als je een evenwicht zoekt tussen zekerheid en rendement.

Je zou bijvoorbeeld kunnen kiezen om 50% van elke storting in Tak 21 te plaatsen en 50% in Tak 23. Je kunt Tak 44 zien als één levensverzekering met twee subrekeningen: een spaarrekening en een beleggersrekening onder één dak.

Voor wie is Tak 44 geschikt?

Tak 44 richt zich op beleggers met een gematigd risicoprofiel die twijfelen tussen veilig en risicovol, of die bewust een gewogen risicostrategie willen volgen. Als je van jezelf weet dat je niet 100% in aandelen wilt zitten, maar ook niet alles op een laag renderende spaarverzekering wilt zetten, dan is een mengvorm ideaal. Tak 44 doet dat binnen één product. Gezien de langetermijn horizon van pensioenopbouw is een Tak 44 net zoals een Tak 21 minder van toepassing wanneer je de spelregels begrijpt.

Met deze inzichten heb je een duidelijk beeld van de belangrijkste bouwstenen waarmee je je pensioen en vermogen opbouwt. Of het nu gaat om zekerheid via tak 21, groeikanalen via tak 23 of een evenwichtige mix via tak 44, elk van deze formules speelt zijn rol

binnen je financiële strategie.

In het volgende hoofdstuk bekijken we hoe deze bouwstenen concreet worden toegepast binnen de pensioenpijlers. Zo ontdek je stap voor stap hoe de pijlers elkaar aanvullen en samen de basis vormen van jouw toekomstig financieel plan.

Wat is nu het beste?

Er bestaat geen eenduidigheid en het is vooral de bedoeling van dit boek dat je zelf je keuzes kan maken, toch voel ik me als adviseur bijna verplicht om een beeld te schetsen dat jou helpt om de juiste keuze te maken. Niet om je in een richting te duwen, maar om te visualiseren wat de impact van keuzes op lange termijn écht betekent. Want te vaak zie ik dat emoties het overnemen op het moment dat markten schommelen. Onderstaand voorbeeld helpt om door de ruis heen te kijken en de juiste beslissing te nemen, niet voor vandaag, maar voor je toekomst.

Een scenario dat ik regelmatig tegenkom:

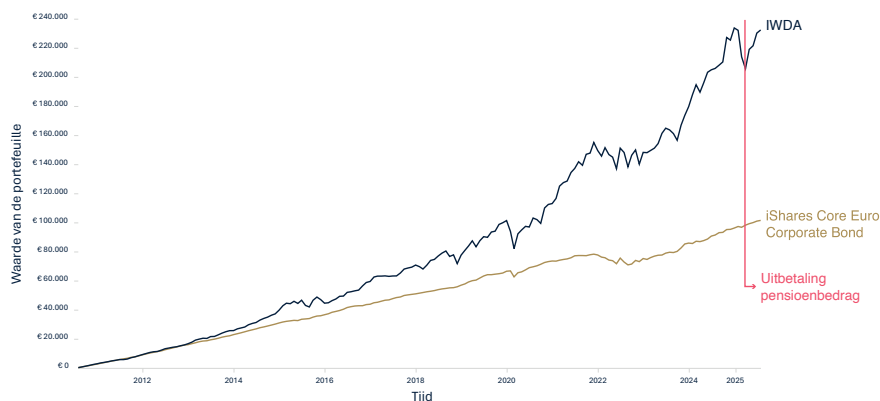
Stel: je bent 52 jaar en hebt nog 15 jaar te gaan tot je pensioen. Je beslist om een IPT af te sluiten waarin je maandelijks 500 euro kunt storten. Je kiest bewust voor Tak 23, omdat je gelooft in het groeipotentieel van de markt. Alles loopt volgens plan, tot er in het laatste jaar voor je pensioen een crash plaatsvindt. Je opgebouwde kapitaal van 233.979 euro daalt plots naar 205.944 euro, een verlies van bijna 14% net op het moment dat je het geld uitgekeerd krijgt.

Op dat moment denk je misschien: "Had ik maar gekozen voor Tak 21, dan was ik zeker geweest."

Dat gevoel is begrijpelijk én tegelijk misleidend.

Want stel jezelf de vraag: ben je werkelijk van plan om op je 67ste dat volledige bedrag meteen op te maken? Waarschijnlijk niet. Je vermogensopbouw stopt niet op je pensioenleeftijd, ze verandert gewoon van vorm. Je stopt met maandelijks te beleggen en

in de meeste gevallen zet je het vrijgekomen kapitaal opnieuw aan het werk: je herbelegt het. En precies dát is het punt: door te blijven beleggen, herstel je automatisch van die tijdelijke marktdaling.

De prijs van kapitaalsgarantie

Wie daarentegen 15 jaar lang kiest voor Tak 21, speelt op zekerheid, maar betaalt daar een hoge prijs voor. Het eindkapitaal ligt dan 98.433 euro lager, minder dan de helft van wat je met Tak 23 had kunnen opbouwen.

De vergelijking in de grafiek maakt dit pijnlijk duidelijk. Zelfs met een forse marktdaling in het laatste jaar blijft de waarde van een Tak 23-contract veel hoger dan die van Tak 21.

Met andere woorden: je ruilt stabiliteit in de portefeuille op korte termijn in voor minder levenskwaliteit op lange termijn.

Wie zijn horizon respecteert en begrijpt dat volatiliteit een normaal onderdeel van groei is, komt altijd sterker uit op lange termijn. De markten schommelen, maar ze herstellen. Tijd is je grootste bondgenoot.

4

De vijf pijlers van het Belgisch pensioensysteem

DE VIJF PIJLERS VAN HET BELGISCH PENSIOENSYSTEEM

Laat me eerlijk zijn: toen ik 20 was en mijn eerste stappen zette in de financiële wereld, had ik geen flauw idee hoe het pensioensysteem werkte. En ik ben niet de enige. Na 17 jaar in deze sector heb ik duizenden gesprekken gevoerd met ondernemers, zelfstandigen en medici die wél goed bezig zijn met hun carrière, maar amper weten wat hen te wachten staat wanneer ze met pensioen gaan.

Hier is het probleem: we werken ons hele leven om financiële middelen te genereren, maar de overheid investeert minimaal in het opleiden van de Belg over geld, laat staan over pensioenplanning. Dit met alle gevolgen vandien.

Ons pensioensysteem steunt op vijf pijlers. Deze pijlers vormen samen de basis van je financiële toekomst, maar hier komt het: bijna niemand gebruikt ze allemaal optimaal. Sommige pijlers zorgen voor zekerheid, andere voor groei. Maar pas wanneer je ze samen bekijkt en bewust combineert, krijg je een volledig beeld van wat écht mogelijk is voor jouw situatie.

Waarom dit hoofdstuk anders is dan wat je al gelezen hebt

Ik ga je geen droge opsomming geven van de vijf pijlers. Ik ga je geen vaag verhaal vertellen over "de voordelen van pensioensparen", als dat voldoende was, zou je dit boek niet aan het lezen zijn.

In dit hoofdstuk bespreken we elke pijler op een manier die je toelaat om te begrijpen wat het voor jou betekent.

We gaan in op:

- Wat elke pijler precies inhoudt, zonder jargon, met concrete cijfers
- Voor wie ze bedoeld zijn, want niet elke pijler is voor iedereen toegankelijk
- Hoe de bijdragen werken, en vooral: hoe je ze fiscaal optimaal kan inzetten
- Wat het rendement is, realistisch, niet de fantasiecijfers die je vaak te horen krijgt

- Hoe de uitkering verloopt, want het gaat niet alleen om opbouwen, maar ook om uitkeren

De waarheid over pensioenplanning

Hier is iets dat niemand je vertelt: een goed pensioenplan is geen standaardproduct. Het is een persoonlijk traject dat evolueert met je leven. Wat werkt voor een 35-jarige freelancer met een jong gezin, werkt niet voor een 50-jarige ondernemer die binnen 10 jaar wil stoppen met werken of bijvoorbeeld zonet zijn bedrijf heeft verkocht.

En toch, de meeste mensen benaderen pensioenplanning alsof het een one-size-fits-all oplossing is. Ze tekenen een contract, stoppen het in een lade, en hopen dat het allemaal wel zal renderen.

Dat is geen strategie. Dat is hopen.

Wat je moet weten voordat we beginnen

De vijf pijlers zijn niet gelijk verdeeld over de bevolking. Als zelfstandige heb je toegang tot bepaalde pijlers waar een loontrekkende geen gebruik van kan maken.

Dit maakt het complex, maar ook krachtig. Want wie tijdig inzicht krijgt in de werking van deze pijlers, wie begrijpt hoe ze samen werken en elkaar versterken, kan met kennis en rust keuzes maken die zijn levenskwaliteit op lange termijn niet alleen verzekeren, maar significant verbeteren.

Ik zeg dit niet om stoer te doen. Ik zeg dit omdat ik het elke dag zie bij de mensen waarmee ik werk. Het verschil tussen iemand die op zijn 65ste met gemoedsrust stopt met werken en iemand die doorwerkt uit financiële noodzaak, ligt bijna altijd in de keuzes die 10, 15, soms zelfs 20 jaar eerder wel of niet gemaakt werden.

De mindset die je nodig hebt

Pensioenplanning roept bij veel mensen weerstand op. Waarom? Omdat het confronterend is.

Het betekent dat je moet nadenken over een moment in je leven waar je vandaag misschien nog geen connectie mee hebt. Het betekent dat je geld moet opzijzetten dat je vandaag niet kan uitgeven. Het betekent dat je keuzes moet maken waar je reptielenbrein, dat deel van je brein dat vooral wil dat alles blijft zoals het is, absoluut niet blij van wordt.

Maar hier is de waarheid: de beste tijd om te beginnen met pensioenplanning was 20 jaar geleden. De op één na beste tijd is vandaag.

Niet morgen. Niet volgend jaar wanneer je "meer tijd hebt" of "meer geld overhoudt". Vandaag.

Hoe dit hoofdstuk werkt

Ik ga je door elke pijler leiden met dezelfde filosofie die ik hanteer in mijn dagelijkse praktijk: duidelijkheid boven complexiteit, werkbaarheid boven perfectie, en altijd met je persoonlijke situatie als uitgangspunt.

Voor elke pijler krijg je:

- Een helder overzicht van de werking
- Concrete cijfervoorbeelden die de impact laten zien
- Fiscale aspecten die je moet kennen
- Voor- en nadelen vanuit verschillende perspectieven
- Praktische tips over implementatie

Waar relevant, zal ik ook de verbanden leggen met concepten die we eerder in het boek “de investeringsmatrix” besproken hebben: je persoonlijke directe inkomsten (PDI), je gewenste levenskwaliteit, je milestones, en de 7-4-3 regel.

Want pensioenplanning staat niet los van de rest van je financiële planning. Het is er een integraal onderdeel van.

I

Wettelijk pensioen
(eerste pijler)

Wettelijk pensioen (eerste pijler)

Wat is wettelijk pensioen eigenlijk?

Het wettelijk pensioen is de eerste pijler van ons pensioenstelsel. Dit is het bedrag dat je straks van de overheid ontvangt wanneer je officieel met pensioen gaat. Lange tijd was dat op je 65ste. Sinds 2025 is die lat opgetrokken naar 66 jaar, en vanaf 2030 zal deze verder stijgen naar 67 jaar.

In principe is het wettelijk pensioen voor iedereen van toepassing die in België gewerkt heeft en bijdroeg aan de sociale zekerheid. Of je nu bakker, bouwvakker, bedrijfsleider of bibliothecaris was. Elk betaald arbeidsstatuut levert pensioenrechten op. Het maakt daarbij niet uit of je werknemer was, als zelfstandige ondernemer aan de slag ging of als ambtenaar carrière maakte. Iedereen bouwt wettelijk pensioen op.

Toch zijn er verschillen. Deze groepen bouwen misschien wel allemaal pensioen op in de eerste pijler, maar de manier waarop dit berekend wordt verschilt behoorlijk per statuut. De hoogte van je uiteindelijke pensioen hangt dus af van welk pad je bewandeld hebt in je werkende leven. Daar kom ik zo meteen uitgebreid op terug.

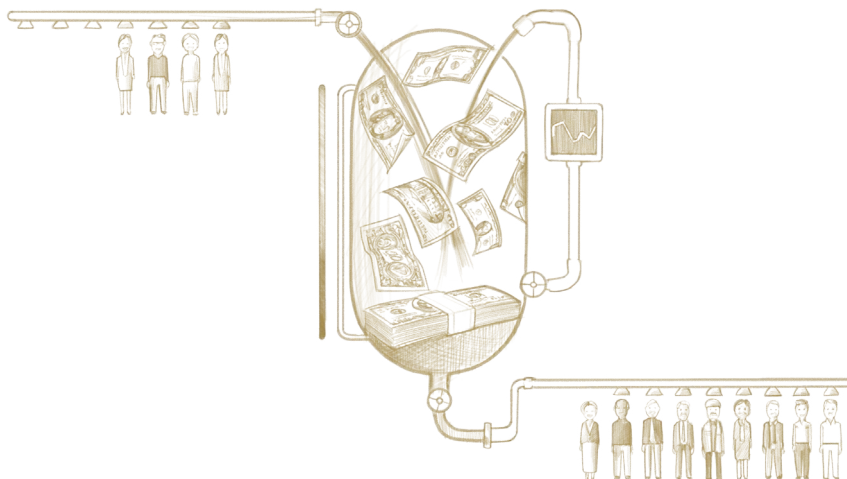
Het omslagstelsel: solidariteit tussen generaties

Belangrijk om te begrijpen is hoe het wettelijk pensioen in België werkt. We hanteren hier een zogenaamd omslagstelsel. Wat betekent dat? Simpel gezegd: de bijdragen die je vandaag betaalt, worden niet netjes opzij gezet op een individuele rekening voor jouw pensioen. Nee, ze worden meteen gebruikt om de huidige gepensioneerden te betalen.

Je bouwt dus rechten op binnen een systeem dat draait op solidariteit tussen generaties. De werkenden van vandaag betalen voor de gepensioneerden van vandaag. Straks, wanneer jij met pensioen bent, betalen de jongere generaties voor jou. Het is een principe van een sociaal vangnet dat jarenlang zijn waarde heeft bewezen.

Maar laat ik eerlijk zijn: dit maakt het systeem ook kwetsbaar. De vergrijzing en de dalende verhouding tussen werkenden en gepensioneerden zorgen ervoor dat de druk op het stelsel toeneemt. Steeds minder schouders moeten steeds meer gepensioneerden dragen. Dit is geen doemdenken, maar een feitelijke vaststelling waar we met z'n allen rekening mee moeten houden.

Toch blijft het wettelijk pensioen een belangrijke zekerheid. Het vormt de basis waarop je kunt rekenen wanneer je stopt met werken. Een bescherming tegen financiële zorgen op latere leeftijd. Alleen is het de vraag of deze basis alleen voldoende is. Spoiler alert: voor de meeste mensen is dat niet het geval. Maar eerst meer over hoe dit pensioen precies werkt.

Hoe bouw je pensioen op en hoe wordt het berekend?

Pensioen opbouwen doe je door te werken en sociale bijdragen te betalen gedurende je loopbaan. Elke keer dat je loon ontvangt of als zelfstandige inkomsten genereert waarop sociale bijdragen worden ingehouden, draag je bij aan je latere pensioen. Die bijdragen leveren pensioenrechten op. In theorie simpel: hoe langer je werkt en hoe hoger je loon (binnen bepaalde grenzen), hoe hoger je uiteindelijke pensioen.

In de praktijk is het iets complexer. De exacte berekeningswijze van het pensioen verschilt namelijk tussen de drie grote groepen: werknemers, zelfstandigen en ambtenaren. Dit komt door historische en wettelijke verschillen. Laten we dit per statuut overlopen, zonder te technisch te worden maar wel met voldoende detail zodat je begrijpt waar je aan toe bent.

Berekening voor werknemers

Ben je werknemer, dan wordt je wettelijk pensioen berekend op basis van twee hoofdfactoren: je aantal loopbaanjaren én je verdiende loon in elk van die jaren.

Vereenvoudigd werkt het zo: voor elk kalenderjaar van je loopbaan wordt je bruto jaarloon genomen. Dit loon wordt wel geplafonneerd tot een wettelijk maximum van 80.485,32 euro per jaar. Verdien je meer? Dan tellen die extra's niet mee voor je pensioenberekening. Dit plafond is er om te voorkomen dat topverdieners onevenredig hoge pensioenen opbouwen via het solidaire systeem.

Dat geplafonneerde jaarloon wordt vervolgens verhoogd met een herwaarderingscoëfficiënt. Waarom? Omdat we oude lonen moeten aanpassen aan de huidige levensduurte. Anders zou een loon uit 1990 volkomen scheefgetrokken meewegen in je pensioenberekening van vandaag.

Na die herwaardering wordt het bedrag gedeeld door 45, aangezien men ervan uitgaat dat een volledige loopbaan 45 jaar duurt. Het resultaat wordt daarna vermenigvuldigd met een percentage dat afhangt van je gezinssituatie:

- 60% indien je alleenstaand bent
- 75% indien je gehuwd bent en recht hebt op een gezinspensioen

Het resultaat voor één jaar levert je pensioenbedrag voor dat jaar op. De som van alle jaren samen vormt je bruto jaarlijkse pensioen.

De formule in het kort:

Voor elk jaar: $60\% \times \text{bruto jaarloon (geplafonneerd)} \times 1/45 = \text{pensioenopbouw voor dat jaar}$

Totaal pensioen = som van de pensioenopbouw van alle loopbaanjaren

Concreet voorbeeld:

Stel je hebt een volledig voltijdse loopbaan van 45 jaar achter de rug. Na indexatie van elk jaarloon ontvang je ongeveer 60% van je gemiddeld jaarloon als bruto pensioen (of 75% indien je een partner ten laste hebt).

- Bij een gemiddeld maandloon van 3.000 euro bruto resulteert dit in ongeveer 1.800 euro bruto per maand (alleenstaand) of 2.250 euro bruto (met gezinslast).
- Heb je 30 in plaats van 45 loopbaanjaren? Dan krijg je 30/45ste, oftewel twee derde van dat bedrag.

Wat ook belangrijk is om te weten: bepaalde niet-gewerkte periodes kunnen meeteellen alsof je wél gewerkt hebt. Periodes van erkende werkloosheid, ziekte, invaliditeit, ouderschapsverlof of tijdskrediet worden onder voorwaarden gelijkgesteld met gewerkte periodes voor de pensioenberekening. Zo voorkomt de wet dat je pensioenrechten verliest door omstandigheden buiten je wil. Een sociale bescherming die niet onderschat mag worden.

Berekening voor zelfstandigen

Ook als zelfstandige bouw je wettelijk pensioen op, maar volgens andere regels. En laat ik meteen duidelijk zijn: de pensioenopbouw voor zelfstandigen ligt doorgaans lager. Niet omdat de overheid zelfstandigen minder gunt, maar door de manier waarop het systeem is opgezet én door de fiscale keuzes die zelfstandigen maken.

Voor inkomstenjaren vóór 1984 ontvang je als zelfstandige een forfaitair pensioenbedrag, ongeacht wat je toen verdiende. Voor de jaren vanaf 1984 is men overgestapt naar een berekening op basis van de officiële netto-beroepsinkomsten waarvoor je sociale bijdragen betaalde.

Lange tijd gold hierbij een aanpassingscoëfficiënt die deze inkomens verminderde, waardoor ze niet volledig meetelden voor je pensioenberekening. Goed nieuws: sinds 2021 is die coëfficiënt afgeschaft. Dat betekent dat je werkelijke inkomen vanaf dan volledig meetelt.

De formule lijkt in grote lijnen op die van werknemers, want ook hier bestaat het onderscheid tussen alleenstaanden- en gezinspensioen van 60%/75%. Onder bepaalde voorwaarden heb je als zelfstandige met een zeer laag inkomen eveneens recht op een gewaarborgd minimumpensioen. Meer daarover straks.

Waarom ligt het gemiddeld pensioen van zelfstandigen dan toch lager?

Hier komt een cruciale nuance. Als zelfstandige kun je op een andere manier aan fiscale optimalisatie doen. Je kunt je loon optimaal spreiden tussen bruto-inkomsten en dividend, je kunt werken met een vennootschap, je kunt kosten aftrekken. Dit alles resulteert vaak in een lager netto belastbaar inkomen. Fiscaal slim, financieel voordelig. Maar met één consequentie: je bouwt hierdoor minder pensioenrechten op in de eerste pijler.

Dit is precies waarom het voor jou als zelfstandige des te belangrijker is om aanvullend pensioen op te bouwen via de tweede of derde pijler. De wettelijke basis zal voor velen

onder jullie niet volstaan om dezelfde levenskwaliteit te behouden na je werkzame jaren. Hier later meer over in volgende hoofdstukken, maar onthoud dit alvast: fiscale optimalisatie vandaag kan betekenen dat je straks actie moet ondernemen om je pensioen op peil te houden.

Berekening voor ambtenaren

Ben je ambtenaar, dan val je onder een aparte regeling. Je pensioen wordt niet berekend over alle lonen van je volledige loopbaan, maar op basis van het salaris in de laatste jaren van je carrière. Dit is fundamenteel anders dan bij werknemers en zelfstandigen.

Concreet:

- Was je op 1 januari 2012 jonger dan 50 jaar, dan telt het gemiddelde loon van je laatste 10 jaar dienst.
- Was je op die datum 50 jaar of ouder, dan telt het gemiddelde van je laatste 5 jaar dienst.

Dat gemiddelde loon wordt vermenigvuldigd met het aantal jaren dat je als ambtenaar werkte, en gedeeld door 60 (of een iets lagere noemer voor sommige sectoren zoals onderwijs).

In de praktijk krijgt een ambtenaar met 40 dienstjaren ongeveer $40/60 = 66,7\%$ van het eindloon als pensioen. Dat is doorgaans meer dan het vervangingsinkomen van een werknemer of zelfstandige, wat verklaart waarom het ambtenaarpensioen vaak als 'comfortabeler' wordt ervaren.

Een belangrijk verschil is dat bij ambtenaren de gezinssituatie geen rol speelt in de berekening. Er is dus geen onderscheid tussen alleenstaande of gezinsspensioen zoals bij werknemers en zelfstandigen.

Voor ambtenaren bestaan er wel gelijkstellingen (bijvoorbeeld ziekte), maar vaak met

striktere limieten. Zo telt bijvoorbeeld maximaal 60 maanden loopbaanonderbreking mee voor de pensioenberekening.

Gemengde loopbanen: steeds meer de norm

Vandaag is een gemengde loopbaan eerder regel dan uitzondering. Steeds meer mensen combineren verschillende statuten tijdens hun carrière. Enkele jaren als werknemer, daarna als zelfstandige, later misschien in dienst bij de overheid. Of omgekeerd. De lineaire carrière behoort steeds meer tot het verleden.

In dat geval wordt elk deel van je loopbaan afzonderlijk berekend door de bevoegde pensioeninstelling van het betrokken stelsel. Je ontvangt dus een berekening voor het deel als werknemer, één voor je zelfstandige periode en eventueel één voor je ambtelijke jaren.

Uiteindelijk worden deze deelpensioenen samengevoegd tot één wettelijk pensioen, dat het totaal vormt van al je opgebouwde rechten. Via MyPension kun je eenvoudig nagaan welke jaren meetellen in elk stelsel, en een schatting krijgen van het totaalbedrag dat je later zult ontvangen. Een tool die ik ten zeerste aanraad om regelmatig te raadplegen, zodat je geen verrassingen krijgt wanneer je met pensioen gaat.

Wanneer heb je recht op pensioen?

Pensioenleeftijd en pensioenaanvraag

In België kun je je rustpensioen opnemen vanaf de wettelijke pensioenleeftijd. Die leeftijd was lange tijd 65 jaar, maar de tijden veranderen. Sinds 1 januari 2025 is dit 66 jaar en vanaf 2030 zal dit uiteindelijk 67 jaar worden. Deze verhoging is het gevolg van een pensioenhervorming die al in 2014 beslist werd, maar nu pas effectief in werking treedt. De reden? Vergrijzing, betaalbaarheid van het systeem, langer gezond leven. De argumenten zijn legio, maar het resultaat is hetzelfde: we moeten langer werken.

De concrete pensioenleeftijd hangt af van je geboortjaar:

- Ben je geboren vóór 1960, dan blijft de grens 65 jaar.
- Ben je geboren tussen 1960 en 1963, dan moet je tot 66 jaar werken.
- Ben je geboren in 1964 of later, dan is de wettelijke pensioenleeftijd 67 jaar.

Je pensioen gaat in op de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin je de pensioenleeftijd bereikt. Word je bijvoorbeeld in maart 2025 66 jaar, dan start je pensioen op 1 april 2025.

Belangrijk om te weten: je pensioen wordt niet automatisch toegekend. Je moet het tijdig aanvragen. Dat kan digitaal via MyPension, via je gemeentebestuur of rechtstreeks bij de Federale Pensioendienst. Vaak ontvang je vooraf ook een brief van de Pensioendienst ter voorbereiding van je aanvraag.

Toch doe je er goed aan om ongeveer zes maanden voor je pensioendatum te informeren of alles in orde is en je aanvraag te starten. Zo voorkom je administratieve vertragingen en zorg je ervoor dat je vanaf dag één je pensioen ontvangt. Niets is vervelender dan maandenlang te moeten wachten op je eerste uitbetaling omdat een formuliertje ontbrak.

Minimumpensioen: de bodem onder je pensioen

Niet iedereen kan een volledige carrière van 45 jaar voorleggen of genoeg verdienen om een deftig pensioen op te bouwen. Misschien heb je periodes van werkloosheid gekend, was je langdurig ziek, of ben je later in je leven pas in België komen werken. Daarom bestaat er een gewaarborgd minimumpensioen in de eerste pijler.

Dit is een soort bodem: als je berekende pensioen onder een bepaald bedrag zou vallen en je voldoet aan de voorwaarden, trekt de overheid je pensioen op tot een minimumdrempel. Het minimumpensioen zorgt ervoor dat iemand met een lange loopbaan in België niet moet rondkomen van een onleefbaar laag bedrag. Een sociale bescherming die essentieel is.

Wat zijn de voorwaarden?

Tot voor kort gold vooral dat je een voldoende lange loopbaan moest hebben: minimaal 30 jaar aan pensioenrechten (wat overeenkomt met twee derde van een volledige loopbaan). Die 30 jaar mochten zowel gewerkte jaren als gelijkgestelde jaren omvatten.

Sinds de pensioenhervorming van eind 2024 is er echter een bijkomende eis bijgekomen: voor pensioenen die ingaan vanaf 2025 moet je naast 30 loopbaanjaren ook minstens 20 jaar effectieve tewerkstelling kunnen bewijzen.

Met "effectief" bedoelt men werkelijk gewerkte dagen - in loondienst, als zelfstandige of ambtenaar. Sommige gelijkgestelde periodes tellen niet mee voor deze nieuwe eis. Zo wordt verlof om voor een niet-gehandicapt kind te zorgen niet als "effectief gewerkt" geteld, en pure werkloosheidsjaren evenmin.

Deze maatregel moet vermijden dat iemand die bijvoorbeeld een groot deel van zijn loopbaan niet gewerkt heeft maar wel gelijkstellingen genoot, toch het volledige minimumpensioen krijgt. De gedachte erachter is dat wie jarenlang effectief gewerkt heeft, recht heeft op een fatsoenlijk minimuminkomen.

De nieuwe "20-jaar-regel" wordt geleidelijk ingevoerd per geboortecohort en zal volledig gelden voor iedereen geboren in 1970 of later. Ben je geboren in de jaren '60 en ga je bijna met pensioen, dan kan het dus zijn dat je nog (deels) onder soepelere overgangsregimes valt.

Hoeveel bedraagt het minimumpensioen?

Het bedrag wordt jaarlijks aangepast aan de index en eventuele welvaartaanpassingen. Vanaf 1 februari 2025 bedraagt het volledige minimumpensioen voor een alleenstaande bruto ongeveer 1.808,77 euro per maand. Voor iemand met recht op een gezinspensioen is dat circa 2.260,26 euro bruto per maand.

Dit zijn brutobedragen. Op pensioenen worden immers nog personenbelasting en sociale bijdragen (RSZ) ingehouden. Netto houd je als alleenstaande met een minimumpensioen ongeveer 1.600 à 1.700 euro over.

Dat is geen vetpot. Het is aanzienlijk hoger dan het leefloon, zeker. Het voorkomt absolute armoede. Maar een comfortabel leven leiden met dit bedrag? Dat vergt flinke financiële discipline en vaak ook concessies in je levenskwaliteit. Dit is precies waarom ik altijd hamerde op het belang van aanvullende pensioenopbouw.

Proportioneel minimumpensioen bij onvolledige loopbaan

Heb je geen volledige loopbaan van 45 jaar, dan ontvang je niet het volle minimumpensioen maar een proportioneel deel. Stel dat je 33 jaar loopbaan hebt opgebouwd (weliswaar meer dan het vereiste minimum van 30 jaar), dan heb je recht op 33/45e van het minimumpensioen.

Dit voorkomt dat deeltijdse loopbanen of mensen die later in België zijn komen werken onmiddellijk het volledige bedrag kunnen claimen. Het blijft in verhouding tot de effectieve loopbaanlengte - een logisch systeem, al is het voor wie maar net de drempel haalt vaak teleurstellend.

Voorbeeld minimumpensioen bij gemengde loopbaan

Laten we dit concreet maken met Sara's situatie:

Sara werkte als werknemer van 1991 tot en met 2018. Ze bewijst 28 loopbaanjaren als werknemer. Van 2019 tot en met 2025 was ze zelfstandige in hoofdberoep; dat zijn 7 jaren. In totaal telt Sara 35 loopbaanjaren, wat haar in dit voorbeeld in aanmerking kan brengen voor een minimumpensioen.

Voor de berekening van het minimumpensioen per stelsel tellen echter enkel de jaren binnen dat stelsel mee: 28/45 voor de werknemersperiode en 7/45 voor de zelfstandigenperiode.

Stel dat het minimumpensioen voor een volledige loopbaan (45/45) bedraagt:

- 2.260,26 euro bruto per maand voor een gezinspensioen
- 1.808,77 euro bruto per maand voor een pensioen als alleenstaande

De gewaarborgde minimumbedragen voor Sara worden dan:

Werknemersdeel (28/45):

- Gezinspensioen: $2.260,26 \times 28/45 = 1.406,38$ euro bruto
- Alleenstaande: $1.808,77 \times 28/45 = 1.125,46$ euro bruto

Zelfstandigendeel (7/45):

- Gezinspensioen: $2.260,26 \times 7/45 = 351,60$ euro bruto
- Alleenstaande: $1.808,77 \times 7/45 = 281,36$ euro bruto

Samen geeft dit Sara een totaal minimumpensioen van ongeveer 1.758 euro bruto per maand als gezinspensioen, of 1.407 euro bruto als alleenstaande. Niet bepaald een

bedrag waarmee je grote sprongen maakt, maar het voorkomt dat Sara onder het absolute minimum valt.

Let op, je hebt niet altijd recht op minimumpensioen!

Als je zowel statutair ambtenaar als werknemer en/of zelfstandige bent geweest, is er vaak géén recht op een minimumpensioen in het werknemers- of zelfstandigenstelsel. Voor die stelsels heb je namelijk minstens 30 jaar loopbaan binnen het privéstelsel nodig, jaren als werknemer en/of zelfstandige samen.

Voor het ambtenarenstelsel geldt een aparte drempel: een ambtenaar heeft recht op een minimumpensioen vanaf 20 jaar dienst. Let hier op dat de jaren als statutair ambtenaar niet meetellen om aan de 30 jaar in het privéstelsel te komen.

Concreet voorbeeld:

Je werkte 21 jaar als werknemer, 7 jaar als zelfstandige en 17 jaar als statutair ambtenaar. In totaal heb je 45 loopbaanjaren. Toch is er geen minimumpensioen, omdat:

- je privéstelsel (werknemer + zelfstandige) slechts 28 jaar telt (21 + 7), dus minder dan 30 jaar; én
- je ambtenarenloopbaan 17 jaar bedraagt, dus minder dan 20 jaar.

Ondanks de lange totale loopbaan voldoet geen enkel stelsel aan zijn eigen minimumeis, waardoor er geen minimumpensioen wordt toegekend. Frustrerend, maar zo werkt het systeem.

De casus

Maak kennis met Anna. Anna is 42 jaar, alleenstaande arts, en zoals zovelen dacht ze jarenlang dat haar pensioen wel zou volstaan. Tot ze bij House of Finance aan tafel zat en geconfronteerd werd met de realiteit. Een confrontatie die, ik geef het toe, niet altijd comfortabel is. Maar wel noodzakelijk.

Anna leeft vandaag op een comfortabel niveau. Ze besteedt 6.000 euro per maand aan haar levenskwaliteit. Dat zijn geen wilde uitgaven, het is gewoon haar leven zoals ze het graag leidt. Een mooie woning, af en toe uit eten, twee keer per jaar op vakantie, haar wagen, haar hobby's. Niets exuberants, gewoon... terecht een kwaliteitsvol leven.

Ze werkt sinds haar 27ste. Nu, op haar 42ste, heeft ze 15 jaar loopbaan achter de rug. Ze heeft sindsdien steeds een brutoloon uitgekeerd van 3.500 euro per maand uit haar vennootschap.

De confrontatie: wat krijgt Anna bij haar pensioen?

Anna heeft nog 25 jaar te gaan tot haar wettelijk pensioen.

Door inflatie, die stille vermogensslijper waar we het eerder over hadden, zal haar huidige maandelijkse budget van 6.000 euro over 25 jaar aangegroeid zijn naar ongeveer 12.563 euro per maand. Dat is geen luxe, dat is gewoon hetzelfde leven behouden. Dezelfde wagen vervangen, dezelfde levensstandaard aanhouden, dezelfde vakanties blijven boeken.

Op jaarbasis spreken we dan over 150.752 euro die Anna nodig heeft om haar huidige levenskwaliteit te behouden.

Nu komt de cruciale vraag: volgens de 7-4-3 regel, waarbij je veilig 4% per jaar kan onttrekken uit je vermogen zonder je kapitaal aan te tasten, hoeveel vermogen heeft Anna dan nodig op haar 67ste?

3.768.800 euro

Ja, je leest het goed. En voordat je denkt "dat is onrealistisch", laat me je geruststellen: het is realistisch, als je het aanpakt. Maar je moet het wel aanpakken.

Wat levert het wettelijk pensioen op?

Nu wordt het interessant. Anna heeft 15 jaar gewerkt met een brutoloon van 3.500 euro. Stel dat dit loon, geïndexeerd, tegen haar pensioen uitkomt op ongeveer 3.700 euro bruto per maand. Dan wordt haar wettelijk pensioen als volgt berekend:

$$3.700 \times 60\% = 2.220 \text{ euro}$$

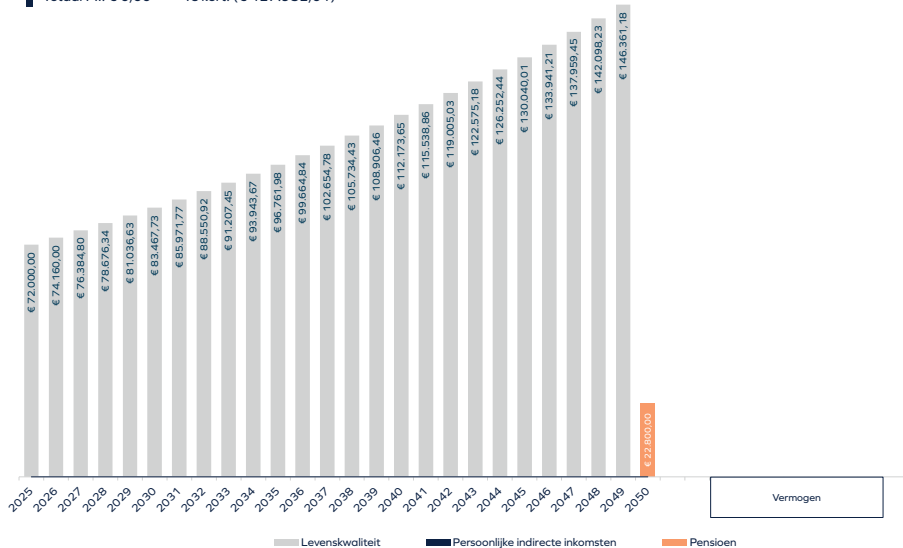
Netto komt dit ongeveer op een 1.900 euro uit.

1.900 euro netto per maand. Dit vertegenwoordigt volgens de 7-4-3 regel, 570.000 euro van haar totaal vermogen op pensioen. Anna heeft 12.563 euro per maand nodig om haar huidige leven voort te zetten op pensioensleeftijd. Haar wettelijk pensioen dekt daar 1.900 euro van. Het verschil? 10.663 euro per maand. Op jaarbasis betekent dit dat Anna nog 127.956 euro moet financieren. In andere woorden is er 570.000 euro van de 3.768.800 euro op te bouwen vermogen gedekt door het pensioen.

Levenskwaliteit op pensioenleeftijd

Cashgenererend vermogen: € 0,00 - Te kort: (€ 3.198.800,27)

Totaal PII: € 0,00 - Te kort: (€ 127.952,01)

*Levenskwaliteit en persoonlijke indirecte inkomsten (PII) worden weergegeven op jaarbasis

Je wettelijk pensioen is de basis. Solide, betrouwbaar, maar vaak niet voldoende. Laten we kijken hoe we die basis kunnen versterken.

II

Tweede pijler

De Tweede Pensioenpijler: Jouw Aanvullend Pensioen

Wat is de tweede pensioenpijler eigenlijk?

Je weet dat je wettelijk pensioen niet genoeg zal zijn. Dat gevoel klopt. De eerste pijler biedt een basis, maar geen levenskwaliteit die je vandaag gewend bent. Daarom bestaat de tweede pensioenpijler: aanvullende pensioenen die je tijdens je loopbaan opbouwt, bovenop wat de overheid je belooft. Het gaat om pensioensparen in een professionele context: via een werkgever, een sector of als zelfstandige.

In België maken zo'n 4,47 miljoen mensen gebruik van de tweede pijler. Dat is ongeveer 85% van de werkende bevolking. Doorgaans is de 2de en 3de pijler van de fiscale stelsels veruit de grootste pensioenpot die wordt opgebouwd in België.

Voor loontrekkenden

De groepsverzekering

Als werknemer krijg je soms een groepsverzekering of pensioenfonds via je werkgever of sector. Dit is een extralegaal voordeel: een spaarpotje op jouw naam, dat je verzilvert bij pensionering. Je werkgever stort premies, vaak zonder dat jij er iets voor hoeft te doen. In sommige gevallen wordt er een deel van je loon ingehouden als eigen bijdrage.

Belangrijk: je werkgever mag dit geld niet intern houden. Het moet extern beheerd worden bij een verzekeraar of pensioenfonds. Zo is jouw pensioenpot beschermd als het bedrijf failliet gaat. Het staat op jouw naam. Het is van jou. De groepsverzekering heeft ook een kapitaalsgarantie. Je kan een groepsverzekering beleggen in een tak 23 maar dit kiest de werkgever.

En als je werkgever niets aanbiedt?

Dan heb je pech gehad. Toch? Nee. Sinds 2019 bestaat het Vrij Aanvullend Pensioen voor Werknemers (VAPW). Je mag zelf een deel van je nettoloon opzijzetten in een tweede-pijlerplan. Het plafond ligt op 1.970 euro per jaar (in 2025) of 3% van je brutoloon van twee jaar geleden, als dat meer is. Je krijgt hiervoor een belastingvoordeel van 30%.

Maar weinig mensen doen dit. Het VAPW kent weinig tot geen succes. Ondanks de inspanning van de overheid om deze doelgroep een oplossing te bieden, is de optie nooit echt tot leven gekomen. Waarom? Omdat werknemers vaak niet weten dat het bestaat, en als ze het weten, vinden ze het te complex of te beperkt.

Voor zelfstandigen zonder vennootschap:

Je werkt als eenmanszaak of als zelfstandige, met of zonder vennootschap, geen werkgever die voor jou spaart. Dan moet je het zelf doen. Gelukkig bestaat het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (VAPZ).

VAPZ: de basis

Je beslist zelf of je een VAPZ afsluit en hoeveel je stort. Het plafond? Maximaal 8,17% (8,5% vanaf 2026) van je netto belastbaar beroepsinkomen van drie jaar geleden, met een maximum van 4.000,44 euro (voor aanslagjaar 2025).

Kies je voor een sociaal VAPZ, dan mag je iets meer storten: tot 9,40% (9,78% vanaf 2026), met een maximum van 4.602,71 euro in 2025. Het verschil? Bij een sociaal VAPZ moet minstens 10% naar het solidariteitsluik. Dit betekent dat een deel van je premie naar een waarborg overlijden of invaliditeit gaat in plaats van integraal naar je pensioenopbouw.

Waarom een VAPZ interessant is

Er is geen verzekeringspremietaks van 4,4% verschuldigd op VAPZ-premies. Dat is een voordeel ten opzichte van andere producten.

Maar let op: als je een overlijdensdekking of solidariteitsluit hebt, wordt een deel van je bijdrage daaraan besteed. Dat rendeert niet voor je pensioen. Het is bescherming, maar geen opbouw.

POZ: als VAPZ niet genoeg is

Sinds 2018 bestaat de Pensioenovereenkomst voor Zelfstandigen (POZ). Dit is bedoeld voor zelfstandigen die al het maximum uit hun VAPZ halen en toch extra pensioen willen opbouwen met fiscaal voordeel binnen de 2de pijler.

De POZ biedt een aanvullend spaarvehikel met eigen fiscale voordelen, maar valt onder de 80%-regel (later meer hierover). In tegenstelling tot VAPZ is op elke POZ-premie wél de eenmalige verzekeringstaks van 4,4% verschuldigd. Als je 1.000 euro stort, gaat 44 euro naar de schatkist.

De premies geven recht op een belastingvermindering van 30% in de personenbelasting. Bij VAPZ en POZ wordt het kapitaal omgerekend naar een fictieve rente. Je moet dan gedurende 10 of 13 jaar telkens een klein percentage (tussen 3,5% en 5%, afhankelijk van je pensioenleeftijd) van het kapitaal aangeven als extra inkomen. In de praktijk komt dit neer op een beperkte aanslag, vergelijkbaar met zo'n 10 à 15% van het kapitaal in totaal.

Voor zelfstandigen met vennootschap:

de IPT

Werk je via een eigen vennootschap (als zaakvoerder of bestuurder), dan kun je via de vennootschap extra pensioen opbouwen. Dit gebeurt via een Individuele Pensioentoezegging (IPT). Anno 2025 kiest men vrijwel altijd voor een IPT. Groepsverzekeringen voor

bedrijfsleiders dateren van een ander tijdperk.

Hoe werkt een IPT?

De vennootschap sluit een pensioencontract af bij een verzekeringsmaatschappij ten voordele van jou als bedrijfsleider. De vennootschap stort jaarlijks premies via de bedrijfskosten. De IPT is de tegenhanger van de groepsverzekering van een werknemer, maar dan voor de zelfstandige in bedrijfsverband. Ook hier geldt strikt de 80%-regel

Via de verzekeringsmaatschappij heb je de mogelijkheid om het geld in een tak 21-contract met gewaarborgde rente te stoppen. De meeste verzekeraars bieden de keuze om in tak 23 te beleggen voor potentieel meer groei. Bij tak 23 kun je zelfs kiezen voor een ETF als fonds.

IPT-premies zijn onderworpen aan 4,4% premietaks. De vennootschap kan de premies als beroepskost aftrekken in de vennootschapsbelasting. Voor jou als bedrijfsleider worden ze niet belast als loon (het is vrijgesteld als voordeel alle aard). Naast de verzekeringspremietaks zijn er kosten door de verzekeraar (instapkosten, beheerskosten) die in mindering van het rendement kunnen wegen.

Belangrijk: het contract staat op jouw naam. De reserves behoren toe aan jou als verzekerde, niet aan de vennootschap. Zelfs als je vennootschap zou ophouden te bestaan, blijft je pensioenpot veilig buiten de failliete boedel.

Voor geconventioneerde zorgverleners:

de RIZIV-toelage

Ben je arts, tandarts, kinesist of een ander paramedisch beroep? Dan kan u elk jaar een RIZIV-toelage aanvragen en door de overheid laten storten in een RIZIV-contract.

Deze RIZIV-toelage is een extra pensioenbijdrage die je enkel krijgt als je geconventioneerd bent én die verplicht in een pensioencontract gestort moet worden. Het is een

tweede-pijleropbouw die door het RIZIV gefinancierd wordt als tegenprestatie voor je deelname aan de conventie.

Beroep	RIZIV-toelage (2025)
Artsen	€6.078,26 - €2.867,27
Tandartsen	€3.860,98
Apothekers	€3.582,59 - €2.686,91 - €1.791,30
Kinesist	€3.751,01 - €2.803,77 - €2.121,78
Logopedist	€3.219,31 - €1.560,89
Thuisverpleging	€650,36
+ vroedvrouwen	

Dit vermogen bouwt op als aanvullend pensioen, vaak gecombineerd met extra waarborgen: verzekering tegen invaliditeit, premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid of overlijdensdekking.

Ook kan een geconventioneerd loontrekkende zorgverlener zich wenden tot een Vrij Aanvullend Pensioen voor Loontrekkende Zorgverleners (VAPLZ). Deze polis komt overeen met de parameters van een sociaal VAPZ.

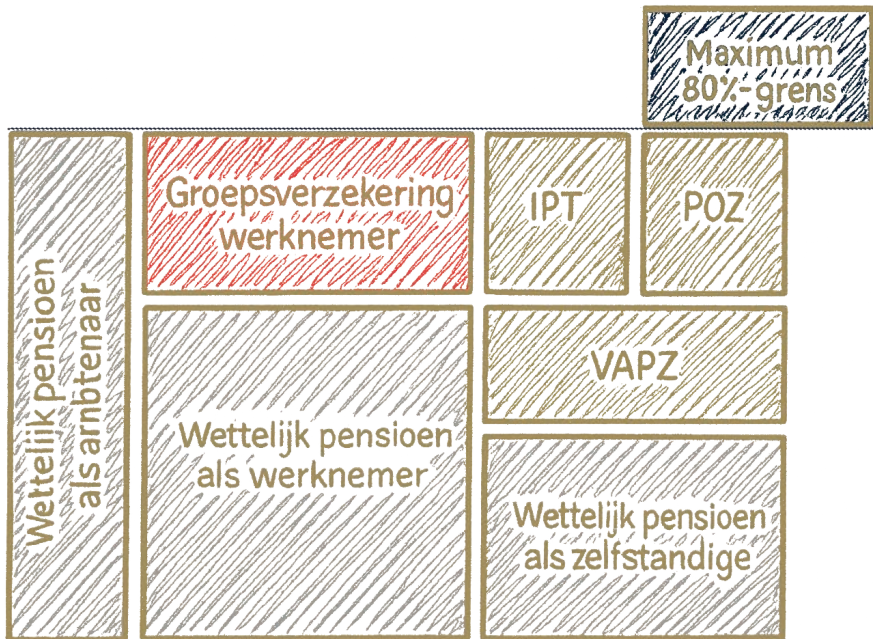
De 80%-regel: jouw fiscale plafond

Je merkte al dat we een paar keer de 80%-regel hebben aangehaald. Dit is een cruciale fiscale spelregel die bepaalt hoeveel je maximaal in de IPT of POZ mag beleggen om nog van de voordelen te genieten.

De logica? De overheid wil je stimuleren om extra pensioen op te bouwen, maar niet dat je via de tweede pijler méér bijeen spaart dan een bepaald percentage van je laatste loon. Anders zou je in principe al je inkomen aan relatief lage belasting kunnen wegzetten.

Hoe werkt het?

De 80%-regel houdt in dat tegen de tijd dat je met pensioen gaat, de som van je wettelijk pensioen (eerste pijler) en je aanvullend pensioen (tweede pijler) op jaarbasis niet meer mag bedragen dan 80% van je laatste jaarlijkse brutoloon (voor bedrijfsleiders) of gemiddeld inkomen (voor zelfstandigen zonder vennootschap).

Die som wordt uitgedrukt in een annuïteit: je opgebouwde kapitaal wordt omgerekend naar een fictieve jaarlijkse rente, en die telt men op bij je wettelijk pensioenbedrag. Komt dit totaal boven de 80% van je loon, dan heb je te veel gespaard met fiscaal voordeel. Het surplus is niet meer aftrekbaar en zal belast worden.

De formule

Om kapitaal met rente te vergelijken, zet de verzekeraar elk (toekomstig) aanvullend

kapitaal om naar een jaarlijkse rente via een annuïteitscoëfficiënt. Voor de raming van het wettelijk pensioen werken maatschappijen in de praktijk met een plafond van 25% van de brutobezoldiging van het jaar 2020 voor de jaren vóór 2021 gepresteerd als zelfstandige en 50% van de brutobezoldiging van het jaar van berekening voor de andere jaren. (jaren vóór 2021 gepresteerd onder een ander sociaal statuut dan dat van zelfstandige en jaren vanaf 2021, ongeacht het sociaal statuut).

Ten slotte wordt rekening gehouden met de loopbaanbreuk n/D (effectieve/te verwachten loopbaanjaren t.o.v. de "normale" loopbaan).

In formule-vorm:

$$\text{max. aanvullende pensioenrente} \leq (80\% \text{ van de "normale" brutojaarbezoldiging}) - \text{raming wettelijk pensioen} \times (n/D)$$

Een simpel voorbeeld

- Normale bruto jaarbezoldiging (R) = €80.000
- Raming wettelijk pensioen (zelfst./bedrijfsleider, 50% van R) = €40.000
- Loopbaan n/D op pensioendatum = 1 (volledige loopbaan)
- 80% van R = €64.000 → maximaal toe te kennen rente = $(€64.000 - €40.000) \times 1 = €24.000$
- Verzekeraar zet kapitaal in rente om. Neem een conversiecoëfficiënt van 16 (dit hangt af van je contract).
- Dan is max. aanvullend brutokapitaal $\approx €24.000 \times 16 = €384.000$
- Het maximaal nettokapitaal $\approx €384.000 / 1,2$ (forfaitaire correctie) = €320.000

Backservice: ruimte opvullen uit het verleden

Daarnaast is het mogelijk om bijkomende stortingen, ook wel backservice genoemd, te doen via een IPT om de ruimte binnen de 80%-regel op te vullen vanuit het verleden. Zo kun je voor alle jaren binnen de vennootschap, en tot maximum 10 jaren daarbuiten, bijstorten om het maximaal fiscaal voordeel te krijgen. De backservice is in het jaar dat de storting gebeurt voor 100% fiscaal aftrekbaar.

Je kunt dus achterstand inhalen. Jaren waarin je weinig of niets hebt opgebouwd, kun je nu compenseren. Fiscaal aftrekbaar. Dit is een hefboom die veel zelfstandigen over het hoofd zien. Indien je vennootschap de mogelijkheid heeft volgens de 80% regel en je het de cash in de vennootschap is de boodschap altijd om maximaal gebruik te maken van de backservice. Ik wil het in dit hoofdstuk nog niet te moeilijk maken maar in kader van de vijfde pijler en je pensioenspaarplannen inzetten voor vastgoed aan te kopen kan de backservice nog eens een extra hefboom betekenen.

Fiscale behandeling bij uitkering: het moment van waarheid

Minstens even belangrijk is hoe je aanvullend pensioen belast wordt op het moment van uitkering. Ook hier is de regeling voordelig ten opzichte van normaal inkomen. Terwijl een euro loon bij een zelfstandige makkelijk 50% of meer aan belastingen en socialezekerheidsbijdragen kost, wordt een euro aanvullend pensioen veel milder belast.

De overheid hanteert een vlak tariefstelsel dat daalt naarmate je langer werkt. Zo worden mensen aangespoord om effectief actief te blijven tot de pensioengerechtigde leeftijd.

Indien je je aanvullend pensioen ontvangt op de wettelijke pensioenleeftijd (momenteel 65 jaar, stijgend richting 67) én je was tot dan actief, dan geniet je het gunsttarief van 10% eindbelasting.

Wordt je pensioen vroeger uitgekeerd (bijvoorbeeld op 62 met vervroegd pensioen), dan is het tarief hoger:

- 16,5% op 62-64 jaar

- 18% op 61 jaar
- 20% op 60 jaar

Deze tarieven gelden op het brutokapitaal dat uitgekeerd wordt. Daarnaast zijn er nog twee kleine inhoudingen:

- RIZIV-bijdrage van 3,55%
- Solidariteitsbijdrage van 0 tot 2% op het kapitaal

Netto houd je dus bij pensionering ongeveer $10\% + 3,55\% + 2\% =$ rond de 16% in op je pensioenkapitaal, ongeacht hoe groot dat bedrag is.

Voorbeeld: 25 jaar sparen, 5.000 euro per jaar in IPT

Je vennootschap stort 25 jaar lang, van je 42ste tot je 67ste, elk jaar 5.000 euro in een IPT.

Bruto storting per jaar: €5.000

Verzekeringspremietaks (4,4%): -€220

Blijft over: €4.780

Instapkosten (3%): -€150

Effectief in reserve: €4.630 per jaar

Over de hele looptijd stort je brutogewijs 125.000 euro. Door taks en instapkosten vloeit daarvan 115.750 euro werkelijk je reserve in.

Rendement: 7%

Eindkapitaal op 67 jaar: ±€313.342,06

Bij uitkering volgen eerst de sociale inhoudingen:

- 3,55% RIZIV = €11.123,64
- 2% solidariteitsbijdrage = €6.266,84

- Blijft over: €295.951,57

Op wettelijke pensioenleeftijd (10%) met gemeentebelasting(7%):

- $(10\% + 7\%) \times 295.951,57 = €50.311,77$
- Netto: €245.639,80

Op 62-65 jaar (16,5%) met gemeentebelasting(7%):

- $(16,5\% + 7\%) \times €295.951,57 = €69.548,62$
- Netto: €226.402,95

Op 61 jaar (18%) met gemeentebelasting(7%):

- $(18\% + 7\%) \times €295.951,57 = €73.987,89$
- Netto: €221.963,68

Op 60 jaar (20%) met gemeentebelasting(7%):

- $(20\% + 7\%) \times €295.951,57 = €79.906,92$
- Netto: €216.044,65

De tweede pijler is het meest fiscaalvriendelijke instrument om vermogen uit je vennootschap te halen. En toch blijven de meeste IPT's onderbenut. Waarom? Omdat men niet weet hoeveel er exact gestort kan worden. Omdat men niet begrijpt hoe de 80%-regel werkt. Omdat men geen backservice doet. Omdat men denkt dat tak 21 veilig is en tak 23 gevaarlijk. Maar ook omdat een IPT continue fiscale opvolging vergt. De 80% regel houdt rekening met je reserves en deze fluctueren jaarlijks. Zonder in detail te treden leent het type vergoeding van de verzekeringsmakelaar er niet toe om je contract up to date te houden.

De casus

Laten we terugkeren naar Anna, de alleenstaande arts die we eerder hebben leren kennen. Je herinnert je vast nog haar situatie: een succesvolle medische praktijk, een comfortabel leven, maar met een aanzienlijke pensioenkloof die ze moet dichten.

Waar staan we nu?

Na de berekening van haar wettelijk pensioen blijft Anna zitten met een tekort van 10.663 euro per maand. Laat dat even bezinken. Bijna 11.000 euro per maand aan levenskwaliteit die ze straks moet opgeven, tenzij ze nu actie onderneemt.

Op jaarbasis spreken we over 127.956 euro. Of als we het volgens de 4%-regel bekijken, moet Anna een vermogen opbouwen van 3.198.800 euro om haar huidige levensstandaard tijdens haar pensioen te kunnen behouden.

Met de juiste strategie en voldoende tijd is dit absoluut haalbaar. Het vraagt wel dat je de koe bij de horens vat en vandaag begint in plaats van morgen.

De IPT als eerste stap

Bij House of Finance adviseren we Anna om te starten met een Individuele Pensioentoezegging (IPT). Waarom? Omdat dit fiscaal gezien de meest efficiënte manier is om vermogen over te hevelen van haar vennootschap naar haar privévermogen. Elke euro die je fiscaal slim uit je vennootschap haalt, is een euro die je niet aan de fiscus cadeau doet.

Anna keert zichzelf momenteel een bruto maandloon van 3.500 euro uit, wat neerkomt op een jaarbezoldiging van 42.000 euro.

Op basis van de berekening door de maatschappij, kan Anna 650 euro per maand in haar IPT storten. Dat is 7.800 euro per jaar.

Door de vele diverse types van taksen en kosten kan het soms lijken dat de IPT niet (meer) interessant is. En in elke financiële constructie zijn er kosten, en wij vinden het belangrijk dat je weet waar je geld naartoe gaat:

1. Premietaks: 4,4% op elke storting = €28,60 per maand
2. Instapkosten: 3% = €19,5 per maand (House of Finance hanteert zelf geen instapkosten voor cliënten in een financial mentoring (alumni) of financial guidance traject.
3. Werkelijk geïnvesteerd: €601,90 per maand

Over 25 jaar (van haar 42ste tot haar 67ste) stort Anna in totaal 195.000 euro bruto. Door de premietaks en instapkosten vloeit daarvan 180.570 euro daadwerkelijk haar pensioenreserve in.

Het rendement en de kracht van exponentiële interesten.

Stel dat Anna's IPT-contract, na aftrek van de doorlopende kosten in de polis, een gemiddeld netto rendement van 7% per jaar behaalt. Dit is geen garantie, maar op basis van historische rendementen van gespreide aandelenbeleggingen is dit een realistische verwachting over een periode van 25 jaar.

Met deze parameters groeit haar reserve tegen haar 67ste naar ongeveer €488.813,61.

Even de balans opmaken: Anna heeft €195.000 ingelegd met bruto middelen, en straks staat er bijna een half miljoen op haar privé pensioenrekening.

De eindafrekening: vadertje staat nog langs

Helaas is het verhaal hier nog niet af. Bij uitkering van je IPT komt de fiscus nog een laatste keer langs. Het is belangrijk dat je hiervan op de hoogte bent, zodat je geen verkeerde verwachtingen hebt.

De sociale inhoudingen:

- 3,55% RIZIV-bijdrage: €17.352,88
- 2% solidariteitsbijdrage: €9.776,27

Na deze inhoudingen blijft er 461.684,46 euro over.

De eindtaxatie:

Omdat Anna haar IPT uitkeert op wettelijke pensioenleeftijd (67 jaar) en niet eerder, bedraagt de eindtaxatie 10% in plaats van 16,5%. Dit is een belangrijk voordeel van wachten tot je wettelijke pensioenleeftijd. Daarnaast wordt er ook nog de gemeente-belasting afgehouden van 7%.

- $(10\% + 7\%) \times 461.684,46 = €78.486,36$ aan belastingen
- Netto beschikbaar kapitaal: €383.198,10

Waar staan we nu?

Laten we de balans opmaken. Anna moet een vermogen opbouwen van 3.198.800 euro. Via haar IPT heeft ze 383.198,10 euro verzameld. Dit betekent dat ze nog 2.815.601,90 euro nodig heeft.

Levenskwaliteit op pensioenleeftijd

Cashgenererend vermogen: € 383.198,10 - Te kort: (€ 2.815.602,17)

Totaal PII: € 15.327,92 - Te kort: (€ 112.624,09)

Levenskwaliteit en persoonlijke indirecte inkomsten (PII) worden weergegeven op jaarbasis

Als we dit virtueel omrekenen volgens onze 4%-regel, kan Anna straks 1.277,33 euro per maand onttrekken uit de extra reserve die ze middels haar IPT had opgebouwd. Dit betekent dat haar pensioenkloof verkleind is van 10.663 euro naar 9.385,67 euro per maand.

Je leest het goed: ondanks deze inspanningen blijft er nog een aanzienlijke kloof over. Laten we kijken wat er nog van mogelijkheden zijn.

III

Derde
pijler

De Derde Pijler: Jouw Persoonlijke Pensioenpot

Wat is de Derde Pensioenspijler Eigenlijk?

De derde pijler, dat is jouw persoonlijke pensioenspaarpot. Deze is toegankelijk voor iedereen, zelfstandige of particulier. Ook hier stimuleert de overheid je met fiscaal voordeel.

Waar de eerste pijler onder druk staat door vergrijzing en de tweede pijler niet voor iedereen even royaal uitpakt, daar geeft de derde pijler jou de touwtjes in handen.

De derde pijler bestaat uit twee spaarformules: pensioensparen en langetermijnsparen. Beide hebben hetzelfde doel: een extra kapitaaltje voor je oude dag. Maar de uitwerking verschilt net iets. Laten we beide onder de loep nemen.

Pensioensparen: De klassieker met fiscaal voordeel

Pensioensparen, daar heeft bijna iedereen wel eens van gehoord. Je stort jaarlijks een bedrag op een pensioenspaarrekening bij de bank of in een pensioenspaarverzekering bij een verzekeraar. In ruil krijg je belastingvermindering op die storting. De fiscus moedigt je letterlijk aan om nu al voor later te zorgen.

Hoeveel kun je storten en wat levert het op?

Sinds enkele jaren heb je twee keuzes per jaar:

Optie 1: Basisplafond

Je stort tot 1.050 euro per jaar (cijfers 2025) en krijgt daar 30% belastingvermindering op. Concreet betekent dit: de fiscus betaalt 315 euro terug. Jouw netto-inleg? Slechts 735 euro voor een pensioenspaartegoed van 1.050 euro.

Optie 2: Verhoogd plafond

Je stort tot 1.350 euro per jaar, maar het verminderingspercentage daalt naar 25% op het volledige bedrag. Bij 1.350 euro krijg je 337,50 euro terug.

Let op: stort je ergens tussen 1.050 euro en 1.350 euro, dan geldt dat lagere percentage van 25% op het hele bedrag. Je haalt dan uiteindelijk minder voordeel dan wanneer je gewoon 1.050 euro stort. Daarom kiest men in de praktijk ofwel het basisplafond, ofwel meteen het volle verhoogde plafond, niet ertussenin.

Voorwaarden en Looptijd

- Startleeftijd: vanaf 18 jaar
- Storten tot en met: het jaar waarin je 64 wordt (daarna vervalt het fiscale voordeel)
- Aanbevolen looptijd: minstens 10 jaar

Ideaal start je vóór je 55ste. Doe je later mee, dan kan het fiscaal nog steeds interessant zijn, maar er zitten wat beperkingen aan vast (zoals de timing van de eindbelasting).

Begunstigden: In het pensioenspaarcontract moet jij de levende begunstigde zijn. Bij overlijden moeten je naasten, partner of familie tot de tweede graad, het kapitaal kunnen ontvangen. Dit is wettelijk verplicht voor het belastingvoordeel. Je kunt dus niet zomaar een wildvreemde aanduiden.

Hoe wordt het geld belegd?

Dat kies je grotendeels zelf via het product dat je afsluit. Er zijn twee hoofdtypes:

1. Pensioenspaarfonds (vaak bij banken)

Je inleg wordt belegd in tak 21. Kapitaalgarantie, vast rendement.

2. Pensioenspaarverzekering (tak 21 of tak 23 bij verzekeraars)

- Tak 21: je krijgt een gewaarborgde rente plus eventueel winstdeling. Je kapitaal is doorgaans gegarandeerd.

- Tak 23: geen garantie. Dit werkt zoals een fonds: belegging in fondsen met potentieel hoger rendement, maar ook meer risico.

Wat gebeurt er op de einddatum?

Normaal laat je het plan lopen tot minstens je 60ste verjaardag. Op dat moment int de fiscus automatisch een eenmalige "anticipatieve heffing" van 8% op je pensioenspaarpot. Dat is de eindbelasting op het opgebouwde kapitaal, inclusief rendement.

Goed nieuws: na die heffing op 60 is je pensioenkapitaal volledig netto. Je mag zelfs blijven storten tot 65 zonder nóg een eindbelasting te betalen op de extra stortingen tussen 60 en 65. Het loont dus om ook na je 60e die laatste jaren nog mee te nemen.

Op je 65e (of wanneer je effectief met pensioen gaat) kun je het kapitaal belastingvrij opnemen, de voorheffing is dus al gebeurd.

Schrik niet van die 8%. Door de jarenlange belastingkortingen heb je doorgaans véél meer voordeel genoten dan 8%. Bovendien is 8% aanzienlijk lager dan wat je normaal aan belasting op beleggingen zou betalen. Pensioensparen blijft dus interessant.

Een rekenvoorbeeld

Stel je voor: je begint op je 35ste en stort elke maand 87,50 euro, 1.050 euro per jaar. Daarvan betaalt de fiscus elk jaar 315 euro terug. Je eigen kost? Slechts 735 euro per jaar.

Je betaalt op elke premie een instapkost van 1%. Je laat dit contract doorlopen tot je 67ste. Dan heb je in totaal 33.600 euro gestort, waarvan 10.080 euro meteen werd terugbetaald via de belastingen. Netto heb je dus maar 23.520 euro zelf geïnvesteerd.

Aan een jaarlijks rendement van 7% in tak 23, groeit datzelfde plan door tot 115.393 euro.

En let op: in dit bedrag is de anticipatieve heffing van 8% + gemeentebelasting al verrekend rond je 60ste. Je hoeft niet te vrezen dat er daarna nog eens een eindtaks afgaat. Na die

inhouding is je pensioenspaarpot volledig vrijgesteld van bijkomende eindbelasting.

Wat als je vroeger aan je geld wilt?

Het systeem is echt ontworpen om tot je pensioen te sparen. Als je toch vroeger (voor 60) je pensioenspaarpot wil opvragen, kan dat meestal wel, maar het is zeer onvoordelig. De fiscus bestraft dit met een hoge belasting van meestal 33% op het volledige bedrag. Je verliest dan eigenlijk het hele fiscale voordeel.

Vroegtijdig afkopen wordt sterk afgeraden. Pensioensparen is bedoeld voor de lange termijn. Punt.

Langetermijnsparen: De Tweede Piste Met Belastingvoordeel

Naast pensioensparen is er langetermijnsparen. Deze formule lijkt in opzet erg op pensioensparen: je stort jaarlijks een bedrag en krijgt daarop 30% belastingvermindering.

Het plafond voor langetermijnsparen ligt hoger dan bij pensioensparen, maar is inkomensafhankelijk. In principe mag je tot ongeveer 6% van je netto belastbaar inkomen storten, met een absoluut maximum dat jaarlijks door de overheid wordt bepaald. Voor 2025 is dat maximum 2.530 euro.

Verdien je onvoldoende om dat maximum te storten, dan ligt je persoonlijk plafond lager. Iemand met een bescheiden inkomen kan misschien maar 1.000 euro aftrekken, terwijl iemand met een hoger inkomen het volledige 2.530 euro kan benutten.

In elk geval krijg je op wat je wél stort steeds 30% belastingvermindering.

Net als bij pensioensparen hoeft je niet elk jaar te storten. Je kunt pauzeren of minder storten als dat financieel beter uitkomt. Je behoudt dan gewoon dat jaar geen of minder

voordeel.

Voorwaarden en Doelgroep

- Leeftijd: tussen 18 en 64 jaar (je moet het contract vóór je 65e onderschrijven)
- Minimumlooptijd: 10 jaar
- Begunstigden: bij overlijden beperkt tot partner en familie in tweede graad (net als pensioensparen)

Het verschil met pensioensparen? Na je 65e mag je nog verder premies storten én blijven genieten van de belastingvermindering, tot zelfs 99 jaar. Zolang je inkomen en belastingen hebt, kun je dus ook op hogere leeftijd nog profiteren van langetermijnsparen.

Voor Wie Is Langetermijnsparen Interessant?

Langetermijnsparen is vooral interessant als je fiscale ruimte hebt naast andere voordelen.

Belegging en Rendement

Langetermijnsparen gebeurt zoals pensioensparen altijd via een levensverzekeringscontract. Je stort premies (bijvoorbeeld maandelijks of jaarlijks) in een tak 21-spaarverzekering of tak 23-beleggingsverzekering.

Kosten en premietaks

Let bij langetermijnsparen op de kosten. Verzekeraars rekenen vaak instapkosten aan. Daarnaast betaal je, anders dan bij pensioensparen, op elke storting een verzekerings-taks van 2%. Deze taks wordt automatisch van je premie afgehouden.

Voorbeeld: stort je 1.000 euro, dan gaat 20 euro naar deze taks en 980 euro wordt effectief belegd. Pensioensparen via een verzekering is vrijgesteld van die 2% taks, maar langetermijnsparen niet.

Dit maakt dat de netto-inleg iets lager is, al krijg je over het volle brutobedrag wél 30%

belastingvermindering terug (in dit voorbeeld 300 euro, ook al is maar 980 euro belegd).

Uitkering en belastingen

Een contract langetermijnsparen keert doorgaans uit op je 65ste verjaardag (of later als je contract langer loopt). Net als bij pensioensparen zit er een eindbelasting ingebouwd: op je 60ste verjaardag laat de verzekeraar een anticipatieve heffing van 10% afhouden op het tot dan toe opgebouwde bedrag (inclusief rendement). Deze 10% is lager dan de normale inkomstenbelasting en geldt als finale taxatie.

Startte je je contract pas na je 55ste? Dan gebeurt die heffing niet op 60, maar wanneer je contract 10 jaar loopt. Bijvoorbeeld: je start op 58, dan betaal je de 10% taks op je 68e. Na die heffing is je kapitaal vrij van verdere belastingen.

Net zoals bij pensioensparen geldt: niet opgeven vóór 60! Wie toch vroeger aan het kapitaal wil, betaalt ook hier het zware tarief van 33% fiscale afhouding. De regels dwingen je dus om echt een langetermijnhorizon aan te houden, in je eigen voordeel.

Een rekenvoorbeeld

Je kiest langetermijnsparen via tak 23 met een netto verwacht rendement van 7% per jaar. Met een netto belastbaar inkomen van 30.000 euro is je persoonlijke korf ongeveer $6\% = 1.800$ euro/jaar (onder het wettelijke maximum van 2.530 euro in 2025).

Je stort dus 1.800 euro per jaar en krijgt 30% belastingvermindering = 540 euro terug. Op de storting geldt 2% premietaks en we rekenen 1% instapkosten op wat effectief wordt belegd, zodat 1.711,08 euro/jaar in de fondsen terechtkomt. Je netto cashkost na belastingvoordeel? 1.260 euro/jaar.

Je start op je 35ste en laat het contract doorlopen tot je pensioenleeftijd. Na de anticipatieve voorheffing van 10% heb je een reserve opgebouwd van 189.950 euro.

Over de volledige looptijd van 35 tot 65 stort je bruto 57.600 euro. Via de 30%-vermindering

ontvang je 17.280 euro terug, waardoor je netto cash-inleg 40.320 euro bedraagt.

De casus

Terug naar Anna. Ze moet nog steeds een pensioenkloof dichten van 2.815.601,90 euro. Ze heeft momenteel haar 80%-regel volledig aangevuld door haar IPT en kan dus niets meer in de tweede pijler sparen.

House of Finance geeft het advies om daarnaast te beginnen met pensioensparen. Maximaal, 87,50 euro per maand, 1.050 euro per jaar. De fiscus betaalt dan 315 euro terug op een storting van 1.050 euro, waardoor ze netto 735 euro investeert voor 1.050 euro pensioenspaartegoed.

Ze laat dit contract doorlopen tot haar pensioenleeftijd, 67 jaar. Dan heeft ze in totaal op 25 jaar 26.250 euro gestort, waarvan 7.875 euro meteen werd terugbetaald via de belastingen. Netto heeft ze dus maar 18.375 euro zelf geïnvesteerd.

Daarnaast heeft het op elke premie een instapkost van 1%.

Aan 7 % jaarlijks rendement heeft ze op einddatum na de anticipatieve heffing van 8% een reserve opgebouwd van 65.695,29 euro. Dit komt uit op 218, 98 euro per maand wat weer kan onttrokken worden tijdens het pensioen (persoonlijke indirecte inkomsten, PII)

Dat maakt dat ze maandelijks in de plaats van 9.385,67 euro per maand naar 9.166,69 euro gaat dat er nog per maand moet gedicht worden. De pensioenkloof van 2.815.601,90 euro na de IPT bijgerekend, bedraagt na Anna's pensioensparen nog 2.749.906,61 euro.

Levenskwaliteit op pensioenleeftijd

Cashgenererend vermogen: € 448.893,39 - Te kort: (€ 2.749.906,88)

Totaal PII: € 17.955,74 - Te kort: (€ 109.996,28)

Levenskwaliteit en persoonlijke indirecte inkomsten (PII) worden weergegeven op jaarbasis

Alweer een deel om haar kloof mee op te vullen. Laten we kijken wat er nog mogelijk is voor haar.

IV

Vierde pijler

De 4de Pijler: Vrijheid door Flexibiliteit

Wat is de 4de pijler?

De vierde pijler is vermogensopbouw zonder fiscale verplichtingen. Geen verplichte pensioenleeftijd, geen 80%-regel, geen verzekeringsconstructies. Je bouwt vermogen op, belegt het, en bepaalt zelf wanneer en hoe je ervan gebruikt. Dit is de pijler van keuze en controle.

Voor ondernemers betekent dit meestal: winsten uitkeren via VVPR-bis dividend, direct herbeleggen, en laten groeien volgens de 7-4-3 regel.

Waarom is de 4de pijler cruciaal?

Je eerste drie pijlers (wettelijk pensioen, IPT/VAPZ, pensioensparen) zijn fundamenteel, maar ze volstaan zelden. De pensioenkloof: het verschil tussen wat je wil uitgeven op je pensioen en wat je eerste drie pijlers opleveren, moet ergens gedicht worden. Dat gebeurt via de vierde pijler.

Maar het gaat verder dan alleen cijfers. De vierde pijler geeft je iets dat geen enkel pensioencontract kan bieden: vrijheid.

De vrijheid van de 4de pijler:

1. Geen verplicht eindmoment

Wil je op je 55ste stoppen met werken? Met de vierde pijler bepaal jij wanneer je ervan gebruikt. Op je 50ste, 60ste of 75ste? het maakt niet uit. Je bent niet gebonden aan de wettelijke pensioenleeftijd.

2. Belastingen zijn vooraf bepaald

Bij VVPR-bis betaal je eenmalig 32% totale belastingdruk (20% Vennootschapsbelasting + 15% roerende voorheffing). Daarna groeit je vermogen belastingvrij verder. Geen

verrassingen, geen eindafrekeningen bij uitkering.

3. Maximale flexibiliteit

Een vastgoedproject, een bedrijfsovername, of een jaar sabbatical? Met de vierde pijler kun je je vermogen aanspreken zonder exitkosten of fiscale penalties. Je vermogen werkt voor jou, niet andersom.

4. Erfbaar zonder gedoe

De vierde pijler is gewoon jouw vermogen. Het gaat naar wie jij wilt volgens de normale successieregels. Geen verzekeringsconstructies, geen verplichte begunstigden.

Een concreet scenario:

Je bent 45 jaar, bedrijfsleider, en wilt op je 60ste stoppen met werken. Je stort al maximaal in je IPT volgens de 80%-regel, maar dat volstaat niet voor je gewenste levenskwaliteit. Je hebt nog 20.000 euro per jaar over voor extra vermogensopbouw.

Via 4de pijler (VVPR-bis):

- Jaarlijks beschikbaar: €20.000
- Vennootschapsbelasting (20%): €4.000
- Na Vennootschapsbelasting: €16.000
- Roerende voorheffing (15%): €2.400
- Te beleggen: €13.600 per jaar
- Na 15 jaar aan 7% rendement: €341.754

Volgens de 7-4-3 regel genereer je hieruit 13.670 euro per jaar aan indirecte inkomsten (4% regel). Dat is 1.139 euro per maand extra levenskwaliteit, volledig toegankelijk op je 60ste.

Wanneer bouw je de 4de pijler op?

1. Je IPT-plafond is bereikt. Zodra je maximaal stort volgens de 80%-regel, ga je verder via de vierde pijler.
2. Je wilt eerder met pensioen. Toegang tot je vermogen vóór de wettelijke pensioenleeftijd.
3. Je moet de pensioenkloof dichten. De eerste drie pijlers leveren zelden genoeg op voor je gewenste levenskwaliteit.

De strategie: gebruik beide

Dit is geen keuze tussen het één of het ander. De strategie is simpel:

1. Maximaliseer eerst je IPT tot de 80%-grens (fiscaal meest efficiënt)
2. Bouw daarna je 4de pijler op voor extra vermogen en flexibiliteit
3. Gebruik VVPR-bis (indien je aan de voorwaarden voldoet) als meest efficiënte route
4. Beleg volgens de 7-4-3 regel voor consistent rendement

Hoe bouw je de 4de pijler op?

1. Via VVPR-bis dividend (indien je aan de voorwaarden voldoet) - 32% totale druk
2. Via gewoon dividend - 50% totale druk (20% VenB + 30% RVH)
3. Via privé-inkomsten - indien je privé vermogen hebt dat je wilt laten groeien
4. Via exit-kapitaal - verkocht je bedrijf? Herbeleg een deel

Waar in beleg je?

Volledige vrijheid in beleggingskeuzes:

- Wereldwijde ETF's - laagste kosten, volledige transparantie, brede spreiding
- Beleggingsfondsen - professioneel beheer

De casus

Anna heeft nog een lange weg te gaan. De pensioenkloof van 9.166,69 euro per maand of 2.749.906,61 euro in totaal staat nog open. Ze kijkt naar de cijfers op haar scherm en zucht. "Dit is genoeg zo," zegt ze tegen haar mentor van House of Finance tijdens hun servicegesprek.

Haar mentor leunt achterover en kijkt haar rustig aan.

"Oké Anna, we houden het op deze manier. Maar laten we even heel concreet maken wat dit betekent voor je pensioen."

Hij opent het Excel-bestand dat ze samen hebben doorgenomen en scrollt naar de milestones die Anna een paar maanden geleden heeft ingevuld.

Twee grote reizen per jaar? Dat wordt er één van. Die auto die je om de vier jaar wil vervangen? Reken maar op acht jaar. En dat vakantiehuis in Spanje waar je van droomt? Dat kan je verkopen tijdens je pensioen."

De stilte die volgt is ongemakkelijk. Anna voelt de spanning in haar maag. Ze weet dat hij gelijk heeft. Ze weet dat dit geen verkooppraatje is, maar gewoon de waarheid.

"Maar goed Anna," vervolgt hij, "jij wilt dit zo. Ik heb het je glashelder gemaakt wat dit precies kost. Al dat harde werk, al die jaren jezelf afbeulen als zelfstandige, om dan op je pensioen voor minder te moeten leven dan je gewend bent. Ik ben je mentor en ik voel me verplicht om dit te zeggen. Sterker nog, jij betaalt ons om je dit te zeggen. En als het zover is en je moet voor minder leven."

Anna zit rechtop. Ze wil geen gelijk krijgen over tien, vijftien jaar als blijkt dat ze haar levenskwaliteit niet kan behouden.

"Je hebt gelijk," zegt ze. "Ik wil dit niet. Ik werk te hard om straks mijn levensstandaard te moeten verlagen. Laten we die pensioenkloof dichten."

Ze hebben al gekeken naar de eerste drie pijlers: haar wettelijk pensioen, haar aanvullend pensioen en haar individueel pensioen via fiscale contracten. Nu is het tijd voor pijler vier: niet-fiscaal vermogensopbouw.

Vrij sparen zonder fiscale beperkingen. Investeren in bijvoorbeeld een weloverwogen ETF het voorstel luidt om 2.500 euro per maand te sparen in deze niet-fiscale oplossing. Dit is realiseerbaar door het dividend die ze elke jaar uitkeert vanuit haar vennootschap naar haar privé. Bij elke premie wordt een instapkost van 1% berekend, plus een premietaks van 2%. Dat zijn de spelregels. Transparant en voorspelbaar.

Bij een gemiddeld rendement van 7% per jaar over een periode van 25 jaar tot aan haar pensioenleeftijd, dan komt ze uit op een eindkapitaal van 1.910.771,13 euro.

Dit eindkapitaal vertaalt zich naar ongeveer 6.369,24 euro per maand aan persoonlijke indirecte inkomsten die ze kan uitkeren zonder afbreuk te doen aan haar vermogen. Volgens de 7-4-3 regel.

Haar pensioenkloof daalt hiermee van 9.166,69 euro naar 2.797,45 euro per maand. Het totale vermogen dat ze nog nodig heeft om deze kloof volledig te dichten bedraagt nu nog 839.235 euro.

Levenskwaliteit op pensioenleeftijd

Cashgenererend vermogen: € 2.359.664,52 - Te kort: (€ 839.135,75)

Totaal PII: € 94.386,58 - Te kort: (€ 33.565,43)

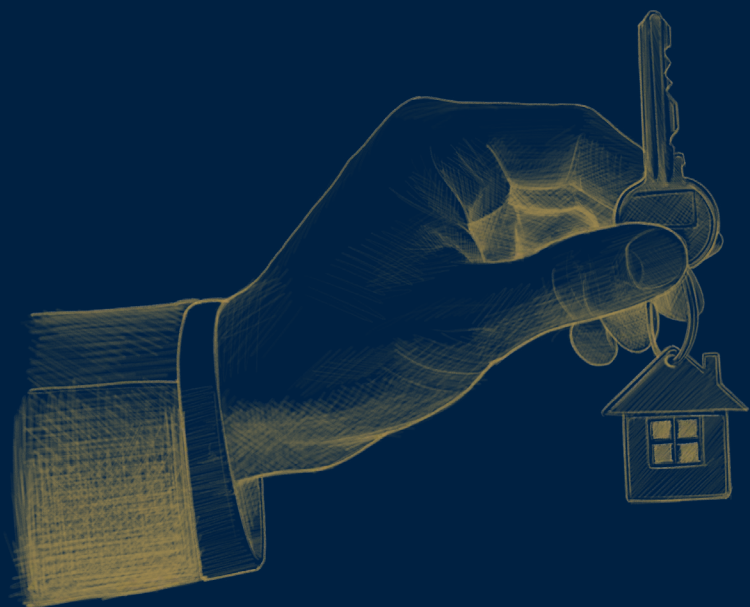
Levenskwaliteit en persoonlijke indirecte inkomsten (PII) worden weergegeven op jaarbasis

Van meer dan 2,7 miljoen euro naar 839.235 euro. Het voelt opeens haalbaar. Het voelt als een plan dat werkt.

Het is tijd om te kijken hoe ze die laatste 839.235 euro kan dichten met de vijfde pijler.

V

Vijfde pijler

De vijfde pijler: je eigen vastgoed als pensioenbasis

De meeste Belgen kennen de drie klassieke pensioenpijlers: het wettelijk pensioen (eerste pijler), een aanvullend pensioen via je werkgever of zelfstandige activiteit (tweede pijler) en het individueel pensioensparen of langetermijnsparen (derde pijler). Daarnaast spreken financiële planners vaak over een vierde pijler: alle bijkomende privéspaarpotten die je opbouwt zonder fiscale stimulans. En dan is er nog een vijfde pensioenpijler.

Wat is de vijfde pensioenpijler precies?

De vijfde pensioenpijler verwijst naar je privé-investeringen in vastgoed die later voor cashgenererende vermogen zorgt. Het gaat om vermogen dat je zelf structureert en beheert, los van de klassieke pensioenformules. Omdat deze pijler niet officieel is vastgelegd, hanteren sommige experts een iets andere indeling. In dit boek maken we het onderscheid helder: de vijfde pijler is vastgoed. Punt.

België is traditioneel een land van spaarders en huizenbezitters. Het gezegde "een baksteen in de maag hebben" illustreert hoe sterk we als Vlamingen verknocht zijn aan vastgoed. Ruim twee derden van de gezinnen bezit een eigen woning tegen de tijd dat ze met pensioen gaan. Dat eigen huis, vaak beschouwd als de kern van de vijfde pijler, biedt een belangrijke vorm van pensioenondersteuning.

Maar hier moeten we onmiddellijk een cruciaal onderscheid maken. Een onderscheid dat veel mensen over het hoofd zien, met alle gevolgen vandien.

Het verschil tussen cash-genererend en niet-cash-genererend vermogen

Je eigen woning is vermogen. Daar is geen discussie over. Maar het is niet-cash-genererend vermogen.

Laat me dat even uitleggen, want dit is essentieel.

Herinner je nog het voorbeeld van mijn ouders uit het boek: “begeleidingstraject”? Ze bouwden hun droomhuis en noemen dit nog steeds "de beste investering van hun leven". Ik heb nog steeds moeite om hen te overtuigen dat dit niet klopt. Je eigen woning is geen goede investering omdat je er geen cashflow uit haalt. Natuurlijk stijgt de waarde mee met de markt, maar als je later wilt verhuizen, heeft de rest van de huizenmarkt dezelfde prijsstijging ondergaan.

Dit betekent niet dat het geen goed idee is om een huis te kopen in plaats van te huren. Je krijgt stabiliteit, emotionele vertrouwdheid, je kunt je woning naar hartenlust inrichten. Maar op financieel gebied is je eigen woning niet je beste investering. Zeker niet als je de term "rendement" gebruikt.

Je eigen woning kost je geld. Onderhoud, renovaties, onroerende voorheffing, verzekeringen. Het geeft je geen maandelijks inkomen. Het draagt niet rechtstreeks bij aan het financieren van je levenskwaliteit tijdens je pensioenjaren. Het beschermt je wel tegen inflatie op woonkosten, en dat is op zich al waardevol. Maar het genereert geen cash.

Verhuurd vastgoed: de echte pensioenmachine

Verhuurd vastgoed daarentegen is cash-genererend vermogen.

Dit is het vastgoed dat werkt voor jou. Het vastgoed dat je Persoonlijke Indirecte Inkomsten oplevert. Dit is waar het interessant wordt.

Dit kan van alles zijn:

- Appartementen of huizen voor langetermijnverhuur: Je klassieke beleggingspand. Een appartement dat je verhuurt aan een gezin of alleenstaande. Stabiele huurinkomsten, relatief weinig onderhoud als je kwaliteitsvastgoed kiest.
- Studentenkamers of studio's: Populair in universiteitssteden. Hogere

bruto-rendementen, maar ook meer verloop en onderhoud. Je moet hiervoor het juiste profiel hebben.

- Vakantiewoningen: Interessant als je zelf ook af en toe wilt genieten van je vastgoed. Kan hogere inkomsten opleveren, maar kent seizoenschommelingen en vraagt actief beheer (of je schakelt een beheerder in).
- Parkeerplaatsen of garages: Vaak onderschat, maar zeer laag in onderhoud. Geen lekkende kranen, geen kapotte verwarmingen, geen lastige huurders. Pure cashflow.
- Commercieel vastgoed: Voor wie wat meer budget heeft. Denk aan winkelpanden, kantoren, magazijnen. Vaak langere huurcontracten, professionelere huurders, maar ook hogere instapdrempel.

Welke vorm je kiest, hangt af van je persoonlijke situatie, interesse en kapitaalkracht. Veel mensen starten met hun eigen woning en voegen later misschien één verhuurpand toe als extra inkomstenbron. Anderen die wat ondernemender zijn of een hoger inkomen hebben, bouwen een kleine vastgoedportefeuille op van meerdere panden.

Beide strategieën kunnen werken. Het is maar wat bij jou past.

Waarom cash-genererend vermogen zo cruciaal is

Laten we even teruggaan naar de basis. Wat is het doel van vermogen opbouwen?

Het doel is om Persoonlijke Indirecte Inkomsten (PII) te genereren. Inkomsten die je ontvangt zonder dat je er direct tijd voor moet investeren. Inkomsten die voortkomen uit het vermogen dat je hebt opgebouwd.

Een voorbeeld:

Stel, je hebt een vastgoedportefeuille ter waarde van 1 miljoen euro. Bij correcte structureren en beheer genereert dit 40.000 euro per jaar aan netto huurinkomsten. Dat is 3.333 euro per maand. Zonder afbreuk te doen aan de waarde van je portefeuille.

Het optimale voorbeeld om in vastgoed te investeren.

De meest interessante manier om te investeren in vastgoed is via het systeem reconstitutie. Hier schreef ik al een uitgebreid Ebook over maar laten we het hier nog even samenvatten.

De uitgangssituatie

Je bent 47 jaar. Je hebt je zaken redelijk op orde. Je verdient goed. Je vennootschap draait. Je hebt wat reserves opgebouwd. En nu wil je investeren. Je wilt vermogen opbouwen dat gaat werken voor jou, zodat je tegen je 67ste voldoende Persoonlijke Indirecte Inkomsten (PII) hebt om je gewenste levenskwaliteit te financieren.

Je hebt twee opties overwogen:

Optie 1: Investeren in vastgoed

Je koopt een pand voor 600.000 euro. Je financiert dit met een krediet. Over 20 jaar is het pand afbetaald en levert het je huurinkomsten op.

Optie 2: Beleggen op de beurs

Je belegt 300.000 euro in een gediversifieerde portefeuille. Over 20 jaar is dit kapitaal flink gegroeid.

Beide opties zijn goed. Maar wat als ik je vertel dat je niet hoeft te kiezen? Dat je beide kunt doen? En dat je door ze slim te combineren een hefboomeffect creëert waardoor je eindresultaat significant hoger ligt?

Dit is precies wat een bulletkrediet in combinatie met een belegging mogelijk maakt.

De constructie uitgelegd

Hier is hoe het werkt:

Stap 1: Je belegt 300.000 euro

Je neemt 300.000 euro aan eigen middelen en belegt dit in een gediversifieerde

beleggingsportefeuille. Denk aan een ETF's, wereldwijd gespreid. We rekenen met een gemiddeld rendement van 7% per jaar.

Stap 2: Je geeft deze belegging in onderpand

Vervolgens geef je deze beleggingsportefeuille van 300.000 euro in onderpand bij een verzekeringsmaatschappij of kredietverstrekker. Dit betekent dat je de belegging als waarborg gebruikt. Het geld blijft belegd. Het blijft renderen. Maar de kredietverstrekker heeft er een pand op als zekerheid.

Stap 3: Je koopt vastgoed voor 600.000 euro met een bulletkrediet

Met die 300.000 euro als onderpand kun je nu een pand kopen van 600.000 euro. Je neemt een bulletkrediet. Dit betekent dat je alleen interest betaalt, geen kapitaalaflossing. De maandlast is dus lager dan bij een klassiek krediet. Bij een interestvoet van 4% betaal je 2.000 euro per maand aan interesten.

Het pand verhuur je. De huurinkomsten dekken een deel van de interestlast. De eerste jaren leg je waarschijnlijk wat bij. Maar door indexatie van de huur wordt dit verschil elk jaar kleiner en op een gegeven moment gelijk. Hierdoor kun je de huurinkomsten volledig gebruiken voor de interestlast.

Stap 4: Beide activa gaan renderen

Nu gebeurt de magie. Je hebt twee activa die tegelijkertijd gaan renderen:

- Je belegging van €300.000 groeit aan 7% per jaar
- Je vastgoed van €600.000 groeit aan 3% per jaar

Beide werken voor je. Beide bouwen vermogen op.

Stap 5: Na 20 jaar settelen we de rekening

Je bent nu 67 jaar. Het is tijd om de balans op te maken.

Je belegging is gegroeid

€300.000 belegd aan 7% over 20 jaar = €1.160.905

Je vastgoed is gegroeid

€600.000 aan 3% over 20 jaar = €1.083.666

Totaal vermogen: €2.244.571

Maar wacht. Je hebt nog een openstaand bulletkrediet van 600.000 euro. Dat moet afgelost worden. Je gebruikt hiervoor je beleggingsportefeuille.

€1.160.905 - €600.000 = €560.905

Je eindvermogen:

- Vastgoed: €1.083.666 (volledig van jou)
- Overblijvende belegging: €560.905
- Totaal: €1.644.571

Laten we even stilstaan bij wat hier nu precies gebeurt.

Normaal had je enkel je belegging van 300.000 euro die rendeerde. Na 20 jaar aan 7% was dit gegroeid naar 1.160.905 euro. Een mooi resultaat. Voor veel mensen zou dit al een geweldige uitkomst zijn.

Maar door de extra moeite te nemen om vastgoed eraan te koppelen en dit uit te huren, heb je een hefboom gecreëerd die je eindvermogen verhoogt van 1.160.905 euro naar 1.644.571 euro.

Dat is een verschil van 483.666 euro. Dit door één strategische beslissing die geen extra financiële inspanning vergt.

Meer willen weten?

Deze constructie, vastgoed combineren met beleggingen via een bulletkrediet, is één van de meest krachtige instrumenten voor vermogensopbouw.

Maar het is ook een van de meest complexe.

In dit hoofdstuk heb ik je de basis uitgelegd. De principes. De cijfers. De waarom.

Maar de hoe, dat vraagt meer diepgang.

Daarom heb ik een volledig E-book geschreven specifiek over investeren in vastgoed: "Investeren in vastgoed voor zelfstandigen en ondernemers".

Dit E-book is een absolute must voordat je verdere stappen onderneemt. Het bevat jaren ervaring, duizenden uren research, samengevat in een praktische gids.

De casus

Terug naar Anna. Ze heeft nog een kloof van 2.797,45 euro per maand te vullen om haar levensstandaard te behouden. Een totaal benodigd vermogen van 839.235 euro.

Na het lezen van "Investeren in Vastgoed" weet Anna het zeker. Vastgoed gaat de oplossing zijn om haar pensioenkloof te dichten. Geen halve maatregelen meer. Geen verder uitstellen. Ze neemt verantwoordelijkheid voor haar financiële toekomst.

Ze vindt een instapklaar appartement van 342.000 euro exclusief kosten. Instapklaar betekent in dit geval dat ze het meteen kan verhuren zonder verdere renovatiewerken. De huurder kan er per direct in. Voor Anna betekent dit dat ze meteen cashflow gaat genereren.

Tijdens haar gesprek met haar mentor bij House of Finance komt de aanbeveling: een

bulletkrediet. Hiervoor zal Anna het volgende doen:

- Ze koopt het appartement van 342.000 euro met een bulletkrediet, waarbij ook de kosten worden beleend voor een totaal kredietbedrag van 380.000 euro.
- Ze start een belegging van 140.000 euro die ze in onderpand geeft
- De belegging zorgt ervoor dat ze het bulletkrediet op einddatum kan terugbetalen

Laten we kijken wat er in werkelijkheid gebeurt over een periode van 25 jaar.

Het appartement

Anna's appartement van 342.000 euro groeit over 25 jaar naar een waarde van 716.072,05 euro met een rendement van 3% per jaar.

Maar dit is slechts één kant van het verhaal. Het appartement genereert ook maandelijks huurinkomsten. Deze huurinkomsten gebruikt Anna om de interesten op het bulletkrediet te betalen.

De belegging

De 100.000 euro die Anna in onderpand geeft, is niet zomaar een waarborg. Deze belegging werkt actief voor haar. Over 25 jaar, met een gemiddeld rendement van 7% per jaar, groeit deze belegging naar 759.840,57 euro.

Het moment van waarheid: 25 jaar later

Anna is nu 67 jaar en gaat met pensioen. Laten we de balans opmaken:

Activa:

- Appartement: €716.072,05
- Belegging: €759.840,57
- Totaal: €1.475.912,62

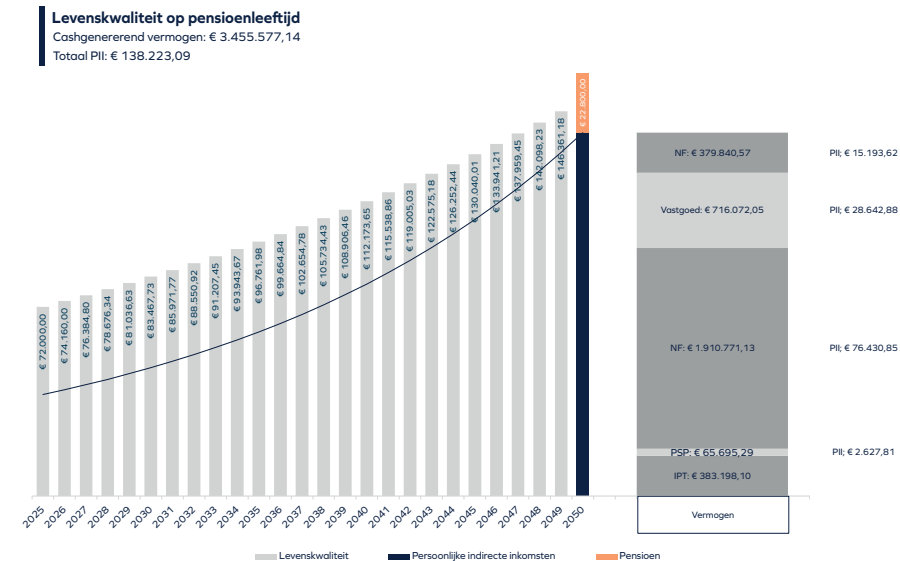
Passiva:

- Openstaand bulletkrediet: €380.000

Netto vermogen: €1.095.912,62

In totaal heeft de constructie dus 1.095.912,62 euro opgebracht. Deels wel in de vierde pijler, waarvan:

- Appartement: €716.072,05
- Belegging: €379.840,57 (belegging - aflossing bulletkrediet)

*Levenskwaliteit en persoonlijke indirecte inkomsten (PII) worden weergegeven op jaarbasis

Het bedrag is goed voor 3.653,04 euro per maand te dichten van de 2.797,45 euro die ze nog nodig had.

Hierdoor is de pensioenkloof van Anna volledig opgevuld. Ze heeft zelfs 855,59 euro per maand over die ze bovenop haar levensstandaard die ze nu heeft, tijdens haar pensioen meer kan uitgeven.

Op haar 67ste kan Anna met een gerust hart haar onderneming achter zich laten. Ze heeft haar pensioenkloof niet alleen gedicht, ze heeft een buffer gecreëerd die haar beschermt tegen inflatie.

Haar levensstandaard hoeft niet te dalen. Ze kan nog steeds op vakantie, nog steeds genieten van haar hobby's, nog steeds haar kleinkinderen verwennen.

Dit is wat financiële vrijheid betekent: de mogelijkheid om te kiezen hoe je je tijd invult, zonder dat geld een beperkende factor is.

5

Pensioenkapitaal
veilig stellen
tussen 60 - 67

Pensioenkapitaal veilig stellen tussen 60 - 67

Vaak hoor ik dat men adviseert om rond uw 60ste uw vermogen dat belegd is in aandelen veilig te stellen naar tak 21 producten of naar vast rentende producten. Je zou op deze manier een daling op de beurs opvangen en niet in de problemen komen. Maar dit is in onze beleving verkeerdelijk advies want op 67 jarige leeftijd gaat u niet al uw geld in 1 keer “op doen”. Stel dat u dus een totaal pensioenkapitaal heeft van 4.5 miljoen euro en de helft zit belegd in aandelen en fondsen. Dan betekent dat dat je 2.25 miljoen euro belegt hebt in een volatielere activadeel. Indien de beurs nu net op pensioenleeftijd in een dal geraakt kan het bijvoorbeeld zijn dat je tijdelijk 400-500K minder kapitaal ter beschikking hebt maar door de 7-4-3 regel blijft ook gewoond daarna je geld geïnvesteerd en kan het zich herstellen. Je wil dus hier ook in lijn denken van de investeringsmatrix die House of Finance heeft opgesteld waarbij we 3 soorten risico's in kaart brengen. Hier dienen we opnieuw uw risico aan volatiliteit niet te verwarren met het risico op een blijvende waardedaling. Uw vermogen mag dus belegd blijven in tak 23 of aandelenfondsen. Opnieuw is een goede spreiding aangewezen.

6

Koppelen aan
andere producten

Koppelen aan andere producten

Stel: je bouwt als zelfstandige ijverig een pensioenpot op via een Individuele Pensioentoezegging (IPT) of een Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen (VAPZ). Je denkt aan later, maar hebt ook een gezin dat nu op je rekt. Wat gebeurt er met je financiële plan als het leven anders loopt dan gehoopt? Wat als je door een ongeval langdurig arbeidsongeschikt raakt, of erger nog, vroegtijdig overlijdt?

Een modern pensioencontract laat toe om naast het sparen voor later, ook vandaag al gemoedsrust in te bouwen. Dit doet men door aanvullende waarborgen te koppelen aan het pensioenplan, zoals een overlijdensverzekering of een verzekering gewaarborgd inkomen. In dit hoofdstuk lees je wat zulke waarborgen inhouden, waarom ze vaak aangeboden worden bij pensioenplannen voor zelfstandigen, welke invloed ze hebben op je pensioenopbouw, en hoe je hierin de juiste keuzes maakt met oog op zowel bescherming als rendement.

Welke waarborgen kunt u toevoegen aan uw pensioencontract?

Naast het opbouwen van een pensioenkapitaal kun je in één en dezelfde polis ook bepaalde risico's laten verzekeren. Deze aanvullende dekkingen fungeren als een financieel vangnet voor enkele worstcasescenario's. De belangrijkste aanvullende waarborgen zijn doorgaans:

Overlijdensdekking (levensverzekering bij overlijden): dit zorgt ervoor dat als je zou sterven vóór de einddatum van het contract, je partner, kinderen of andere begunstigten een kapitaal ontvangen. Met een overlijdensverzekering kies je zelf welk bedrag je nabestaanden krijgen bij je overlijden. Dit biedt financiële bescherming voor je gezin, maar houdt in dat hoe hoger het verzekerde bedrag, hoe hoger de premie die je moet betalen. Je kunt bijvoorbeeld een vast kapitaal laten verzekeren; stel dat je 50.000 euro overlijdenskapitaal voorziet maar overlijdt voordat je dit bedrag via premies hebt opgebouwd, dan krijgt je begunstigde toch 50.000 euro uitgekeerd. Heb je meer gespaard, dan

ontvangen je nabestaanden het hogere opgebouwde bedrag. Overlijdensdekking geeft de geruststelling dat je gezin hun levensstandaard kan behouden als jou iets overkomt.

Arbeidsongeschiktheidsverzekering (gewaarbord inkomen): dit is een verzekering die je een vervangingsinkomen uitkeert bij ziekte of ongeval waardoor je (tijdelijk) niet kunt werken. Zo'n gewaarborgd inkomen vult tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid het verschil aan tussen je normale inkomen en de uitkering van het ziekenfonds. Concreet krijg je dan bijvoorbeeld maandelijks een bedrag uitgekeerd, zodat je je vaste kosten en levensstijl kunt blijven dragen ondanks je inkomensverlies. Doorgaans kies je bij het afsluiten van zo'n dekking de duur van de wachttijd (hoe snel de uitkering start), het bedrag van het inkomen en of de rente geïndexeerd wordt.

Premievrijstelling bij invaliditeit: dit is een vaak aangeboden optie waarbij de verzekeraar je pensioenpremies blijft storten als je arbeidsongeschikt wordt. Je pensioenopbouw kan zo ongestoord verder lopen, ook al kun je zelf tijdelijk niet bijdragen. Met andere woorden: je arbeidsongeschiktheid heeft dankzij deze waarborg geen invloed op het bijeen te sparen pensioenkapitaal, omdat de verzekeraar de premiebetaling overneemt.

Een verzekering gewaarborgd inkomen biedt dus een inkomensgarantie bij langdurige ziekte of ongeval. Ze compenseert het verschil tussen je gebruikelijke inkomen en wat je van het ziekenfonds krijgt tijdens je arbeidsongeschiktheid. Zelfstandigen zijn immers slechts beperkt gedekt door de sociale zekerheid bij ziekte of ongeval, dus een extra verzekering kan helpen om inkomensverlies op te vangen.

Ook voor zelfstandigen in elke vorm: IPT, VAPZ, POZ, ...

Dergelijke bijkomende verzekeringswaarborgen worden vaak aangeboden in combinatie met pensioenopbouwproducten voor zelfstandigen, ongeacht je statuut als ondernemer. Enkele voorbeelden:

Zelfstandige zonder vennootschap (eenmanszaak): je vennootschap kan voor jou een IPT-contract onderschrijven bij een pensioeninstelling. Hieraan kan ook een dekking bij

overlijden of invaliditeit gekoppeld worden. Met andere woorden, de individuele pensioentoezegging laat toe om naast pensioensparen eveneens een overlijdensverzekering en/of gewaarborgd inkomen in dezelfde polis op te nemen, specifiek afgestemd op je persoonlijke situatie als bedrijfsleider.

Ook bij sector- of groepsverzekeringen voor werknemers zien we zulke extra voordelen: veel pensioenplannen voorzien niet enkel een pensioenuitkering, maar ook een bedrag bij overlijden tijdens de loopbaan, of een rente bij blijvende invaliditeit. Het principe is in alle gevallen vergelijkbaar: aan de pensioenregeling wordt een verzekeringsluik toegevoegd voor extra bescherming. Voor zelfstandigen zijn producten als VAPZ, IPT en POZ dus multifunctioneel: ze dienen niet alleen om voordelig pensioen op te bouwen, maar kunnen tegelijk je gezin en inkomen beschermen tegen onverwachte tegenslagen.

Invloed op de opbouw van uw pensioenpot

Belangrijk om te beseffen: kies je ervoor om zulke waarborgen in je pensioencontract op te nemen, dan gaat een deel van je premie naar deze verzekeringsdekking in plaats van naar pure kapitaalopbouw. De verzekering is uiteraard niet gratis; hoe hoger het bedrag dat je aan dekking verzekert, hoe hoger de premie die je moet betalen. Die premie wordt binnen je contract afgehouden van de gestorte bijdragen of van de opgebouwde reserve. Met andere woorden: premies voor overlijdens- of invaliditeitsdekking gaan ten koste van het spaarpotentieel van je pensioenplan.

In de praktijk blijkt het meestal om een beperkt deel van je totale premie te gaan. Verzekeraars stellen je graag gerust dat “een klein stukje van het budget voor je aanvullend pensioen volstaat om je gezin extra zekerheid te geven”. Je koopt met dat stukje budget als het ware gemoedsrust. Als je gedurende de hele looptijd niets overkomt, heb je weliswaar minder kapitaal gespaard dan zonder risicodekkingen, maar je had wel de zekerheid dat bij een eventuele tegenslag je plan B in werking zou treden. Bovendien kennen sommige contracten beschermingsmechanismen: zo is in sociale VAPZ-formules wettelijk gegarandeerd dat je bij pensionering recht hebt op het deel van de gestorte bijdragen dat niet gebruikt werd voor de financiering van de overlijdensdekking of het

solidariteitsluik. Maar in essentie blijft de regel: elke euro die naar verzekeringskost gaat, levert geen rendement op voor je pensioenreserve. Het is dus zoeken naar de juiste balans.

Balanceren tussen bescherming en rendement

Extra waarborgen bieden je bescherming, en die kan van onschatbare waarde zijn, maar ze verminderen ook het rendement van je pensioenplan omdat er minder geld belegd wordt voor later. Het is daarom belangrijk om bewust om te gaan met deze opties en weloverwogen keuzes te maken, idealiter met professioneel advies.

Waarom zou je dan toch dergelijke waarborgen nemen? Omdat ze voor gemoedsrust zorgen. De aanvullende overlijdens- of invaliditeitsverzekering in je VAPZ, IPT of POZ geeft de zekerheid dat je gezin financieel opgevangen wordt als je iets overkomt, zodat ze hun levensstandaard kunnen behouden. De risicodekkingen arbeidsongeschiktheid en overlijden vullen bijvoorbeeld je weggefallen inkomen aan bij ziekte, ongeval of overlijden, en beperken zo de impact op het gezinsbudget. Je beschermt niet alleen jezelf, maar ook de mensen die van je afhankelijk zijn. Dit vangnet is voor veel zelfstandigen een essentieel onderdeel van hun financiële gemoedsrust.

Tegelijk moet je opletten dat je niet onnodig spaarcapaciteit in verzekeringspremies stopt. Iemand zonder partner of kinderen heeft misschien weinig nood aan een hoge overlijdensdekking. En wie een flink spaarbuffertje of andere verzekeringen heeft, kan besluiten om een lager gewaarborgd inkomen te nemen of een kortere uitkeringsduur. Maatwerk is hier het sleutelwoord. Veel pensioenverzekeraars laten je daarom toe je contract te personaliseren met optionele waarborgen, maar welke kies je best? Het is zaak om een doordachte keuze te maken op basis van je gezinssituatie, financiële toestand en risicobereidheid.

7

Jouw
verantwoordelijk-
heid

Jouw verantwoordelijkheid

Bedankt dat je de tijd hebt genomen om dit boek te lezen. Bedankt dat je bereid bent om naar de realiteit te kijken, hoe oncomfortabel die ook mag zijn. Bedankt dat je erkent dat dit belangrijk is.

Maar lezen is niet genoeg. Begrijpen is niet genoeg. Goeie voornemens zijn niet genoeg.

Actie is het enige dat telt.

En actie begint met één beslissing. De beslissing om dit niet langer uit te stellen. De beslissing om verantwoordelijkheid te nemen. De beslissing om je toekomst vorm te geven.

Die beslissing neem je nu. En vervolgens zet je de eerste stap. En dan de tweede. En dan de derde. En jaar na jaar bouw je het vermogen op dat jou de levenskwaliteit geeft die je verdient.

Want of je hebt gelijk, of je hebt geluk.

Je kunt gelijk hebben dat het systeem faalt. Dat de pensioenen te laag zijn. Dat het onrechtvaardig is. En je hebt gelijk.

Of je hebt geluk en doet er iets aan.

De keuze is aan jou.

Ik wens je veel succes, wijsheid en vooral: de moed om te handelen.

"De kracht van beleggen zit in het laatste stuk van de curve, waar het effect van samengestelde groei exponentieel doorwerkt."

Roberto Musardo

Managing Partner Columbus Group / House of Finance

Hiermee krijgt u in één helder overzicht grip op uw pensioen. Dit e-book neemt u mee langs de vijf pijlers, van wettelijk pensioen tot en met aanvullende en vrije opbouw, en vertaalt complexe regels naar duidelijke keuzes. U ontdekt hoe u fiscaal kunt optimaliseren binnen de wettelijke kaders, welke instrumenten wanneer het meeste effect hebben, en hoe u vandaag structureel toewerkt naar een hogere netto-inkomst morgen. Met concrete voorbeelden, aandacht voor risico en bescherming, en een praktisch stappenplan geeft dit boek u rust en controle over uw financiële toekomst. Wilt u het meteen toepassen, plan dan indien gewenst een kosteloze eerste verkenning met onze specialisten.

**"EEN COMFORTABEL PENSIOEN
OPBOUWEN VERGT EEN DOORDACHTE
STRATEGIE."**